

T.C.

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANASANAT DALI

Yüksek Lisans Tezi

**EHRAM DOKUMALARININ (Erzurum –Bayburt) FARKLI DOĞAL
BOYARMADDE VE İPLİKLER KULLANILARAK YENİDEN ÜRETİMİ**

Hazırlayan

Sema ŞEKERCİ

Danışman

Doç. Esra KAVCI ÖZDEMİR

İZMİR /2022

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANASANAT DALI
Yüksek Lisans Tezi

**EHRAM DOKUMALARININ (Erzurum –Bayburt) FARKLI DOĞAL
BOYARMADDE VE İPLİKLER KULLANILARAK YENİDEN ÜRETİMİ**

Hazırlayan
Sema ŞEKERCİ

Danışman
Doç. Esra KAVCI ÖZDEMİR

İZMİR /2022

YEMİN METNİ

Geleneksel Türk Sanatları Anasanat Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Ehram Dokumalarının (Erzurum- Bayburt) Farklı Doğal Boyarmadde Ve İplikler Kullanılarak Yeniden Üretimi” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını, yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

20/06/2022

SEMA ŞEKERCİ

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü' nün / / tarih ve sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisanüstü Öğretim Yönetmeliği' nin maddesine göre Geleneksel Türk Sanatları Anasanat Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Sema ŞEKERCİ' nin “Ehram Dokumalarının (Erzurum- Bayburt) Farklı Doğal Boyarmadde Ve İplikler Kullanılarak Yeniden Üretimi ” konulu tezi incelenmiş ve aday / / tarihinde, saat’da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır. Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anasanat dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin olduğuna oy ile karar verilmiştir.

BAŞKAN**ÜYE****ÜYE**

ÖZET

Yörede “Ehram” olarak bilinen ihram dokuması, Arapça kökenli bir kelime olup haram-mahrem anlamına gelmektedir. Kabe’ye girerken hacıların örtündükleri dikişsiz elbise olarak bilinen ehram, aynı zamanda yünlü örtü ve yer yaygısı olarak da kullanılmaktadır. Hatta eski Yunan ve Romalıların da beyaz renkte olan ve yünlü kumaştan oluşan, ibadet için kullandıkları giysidir.

Kullanılan malzeme ve teknik açısından Erzurum ve Bayburt ehramları, farklılık gösterse de yörede iklim koşulları ve dini inançları gereği kadınlar eskiden dış giysi olarak kullanmıştır. Günümüzde az da olsa bu amaç için kullanımı devam etmektedir. Eskiden her genç kızın çeyizinde mutlaka birkaç adet ehram dokuması bulunurken ve günlük yaşamda da kullanılırken, günümüzde yaşam koşulları ve gelişen teknolojinin de etkisi ile kullanımı değişime uğramıştır. Farklı kullanım alanlarında (etek, ceket, minder yüzü, perde v.b.), renk ve boyutlarda, doğal olmayan malzemelerle de üretimi karşımıza çıkmaktadır.

“Ehram Dokumalarının (Erzurum-Bayburt) Farklı Doğal Boyarmadde ve İplikler Kullanılarak Yeniden Üretim” adlı tez çalışmamda Anadolu’nun önemli yöresel kumaşlarından olan ehram dokuma tekniğine bağlı kalarak farklı doğal hammadde (pamuk, ipek ve keten) ile dokuma için deneysel çalışmalar yapılmıştır. Bu hammaddelerin doğal boyarmaddeler ile boyanıp, laboratuvar ortamında ışık haslığı testleri gerçekleştirilmiştir. Haslığı yüksek çıkan boyarmaddeler ile farklı kalınlıkta elde edilen iplikler boyanmıştır. İyi sonuç veren bu ipliklerle armürlü dokuma tezgâhında, farklı kompozisyon düzeninde, ehram dokumalarının teknik özelliği değiştirilmeden yine bezayağı tekniğinde farklı hammadde, renk ve kalınlıkta iplikler kullanılarak, ehram dokumalarında en çok görülen motifler dokunmuştur. Daha sonra 45X70 cm. ölçüsünde gerçekleştirilen 8 adet ehram dokumasının photoshop programında kıyafet ve ev tekstiline yönelik giydirmeleri yapılmıştır. Bu dokumaların her biri için 4 adet renk varyasyonu da düşünülmüştür.

Elbette değişen dünyada geleneksel yöntemlerle üretilen el dokumalarımızın değişime uğraması ve eski önemini kaybetmesi kaçınılmaz bir gerçektir. Yapmamız gereken, seri üretimin ve hızlı tüketimin yaşandığı günümüzde gerek hammadde, gerekse

dokuma tekniğinden ve kalitesinden ödün vermeden, farklı alanlarda ehram dokumasının daha çok kullanımını sağlamak olmalıdır. Aksi takdirde zamanla bu değerli dokumalarımızın yok olması kaçınılmazdır.

ABSTRACT

Ihram weaving, known locally as “Ehram”, is a word of Arabic origin and means illicit intimate. Ehram, known as the seamless dress that pilgrims wear when entering the Kaaba, is also used as a woolen cover and ground spread. Even the ancient Greeks and Romans also used it for worship, which was white in color and consisted of woolen fabric.

Although the Erzurum and Bayburt ehrams differ in terms of the materials and techniques used, women have used them as outer clothing in the past due to the climate conditions and religious beliefs in the region. Currently, it is still used for this purpose, albeit slightly. While there used to be several ehram weavings most certainly in the dowry of every young girl in the past and they were used in daily life, today their use has changed with the influence of living conditions and developing technology. In different areas of use (jackets, trousers, shirts, etc.), in colors and sizes, and its production also occurs with non-natural materials.

Weaves of Ihram (Erzurum and Bayburt) and remanu facturing Using Different Yarn natural dyenamed” in my the sistitled, which is one of the most important regional Anatolian Natural raw materials ihram weaving technique adhering to different fabrics (cotton, silk and linen) for weaving with experimental studies. These raw materials were dyed with natural dyestuffs and light fastness tests were performed in the laboratory environment. Yarns obtained with different thickness were dyed with dyestuffs with high fastness. With these yarns that work well, the motifs that are most common in ehram weavings are woven using yarns of different raw materials, colors and thicknesses in a different composition layout, without changing the technical characteristics of ehram weavings, again in the technique of bezayai, on an sample loom.

Then 45x70 cm. in the photoshop program, 8 ehram weaves performed in size were dressed for clothes and home textiles. 4 Color variations have also been considered for each of these weaves.

Of course, in a changing world, it is an inevitable fact that our hand-woven fabrics produced by traditional methods will under go changes and lose their former importance. What we need to do is to ensure that ehram weaving is used more in different

fields without compromising both the raw material and the weaving technique and quality today, where mass production and fast consumption are experienced. Otherwise, it is inevitable that these precious weaves will disappear over time.

ÖNSÖZ

“Ehram Dokumalarının (Erzurum- Bayburt) Farklı Doğal Boyarmadde ve İplikler Kullanılarak Yeniden Üretimi” adlı tez konumun belirlenmesinde, yazım aşamasından, dokumaların gerçekleştirilmesine kadar her aşamasında desteğini esirgemeyen, özveri ve sabırla yanımda olan, büyük katkılarını gördüğüm danışmanım sayın Doç. Esra KAVCI ÖZDEMİR’e , özellikle ipliklerin boyanması ve analiz aşamasında ne zaman ihtiyacım olsa hep desteğini gördüğüm aynı zamanda lisans eğitimimde de hocam olan sayın Doç. Dr. Mustafa GENÇ,’e, laboratuvar çalışmalarında desteğini esirgemeyen sayın hocalarım Prof. Esen ÖZDOĞAN’a, Dr. Öğr. Üyesi Nusret KAYA’ya, bilgilerini benimle paylaşan sayın Prof, Fikri SALMAN’a, Prof. Oya SİPAHİOĞLU’na, Doç. Gonca KARAVAR’a, özellikle teknik açıdan photoshop kullanımında her sorunumu çözmeye çalışan sayın Arş. Gör. Dorukhan Fırat AKTÜRK’e, İzmir Olgunlaşma Enstitüsü Müdiresi Şule AYDIN’a, Bayburt’da yapmış olduğum alan çalışmasında deneyim ve bilgilerini benimle paylaşan, Kültür Bakanlığı usta sanatçı belgesine sahip sayın Sevim ATANER’e, çeyiz sandığındaki eski ehramları incelememe izin veren kıymetli halam sayın Ayser BALABAN’a tez sürecimde beni yalnız bırakmayan ve her zaman yanımda olan Şeyma ÇELİK’e, Gözde Nur ASLAN’a, Tuğçe ŞEN’e ve Nur Banu BAHÇECİ’ye, son olarak maddi-manevi desteğini hiç bir zaman esirgemeyen özellikle kıymetli annem Tülin ŞEKERCİ’ye, babam İsmail ŞEKERCİ’ye ve kardeşlerime de desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

Sema ŞEKERCİ

İZMİR/2022

EHRAM DOKUMALARININ (Erzurum –Bayburt) FARKLI DOĞAL BOYARMADDE VE İPLİKLER KULLANILARAK YENİDEN ÜRETİMİ

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	ii
TUTANAK	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	xi
ÇİZİM LİSTESİ	xii
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
KISALTMALAR.....	xix
GİRİŞ	1

1.BÖLÜM

EHRAM DOKUMACILIĞI, DOKUMA ÖZELLİKLERİ, ÜRETİM AŞAMALARI VE ESKİ EHRAM DOKUMALARININ İNCELENMESİ

1.1. Erzurum – Bayburt'ta Eham Dokumacılığı Ve Özellikleri.....	4
1.1.1 Hammadde Özelliği	4
1.1.2. Motif Özellikleri.....	7
1.2.Eham Dokumalarının Üretim Aşamaları	20
1.2.1. Dokuma Öncesi İşlemler.....	20
1.2.2. Dokuma İşlemi	24
1.2.3. Dokuma Sonrası İşlemler	24
1.3. Eski Eham Dokumalarının İncelenmesi	26
1.3.1. Eski Eham Dokumalarındaki İplik Analizleri	26
1.3.2.Eski Eham Dokumalarındaki Kumaş Analizleri	36

2.BÖLÜM

GÜNÜMÜZDE EHRAM DOKUMALARIN'DA KULLANILAN FARKLI DOĞAL BOYARMADDE VE İPLİKLER'İN ANALİZLERİ İLE ÖRNEK EHRAM DOKUMALARI

2.1. Günümüzde Eham Dokumalarında Kullanılan Farklı Doğal

Boyarmaddeler	44
2.1.1. Papatya	44
2.1.2. Cehri	45
2.1.3. Kökboya	46
2.1.4. Meşe Palamudu	47
2.1.5. Ceviz	48
2.1.6. Safran	49
2.1.7. Havaciva	49
2.1.8. Kına	50
2.1.9. Hindistan Çividi (İndigo)	51

2.2. Mordanlama Ve Boyamada İşlem Aşamaları

2.2.1.Mordanlama da Kullanılan Maddeler	52
2.2.2. Şap [$KAl(SO_4)_3 \cdot 12H_2O$]	52
2.2.3. Saçıkıbrıs ($FeSO_4 \cdot 7H_2O$)	53
2.2.4. Boyamada İşlem Aşamaları	53

3.BÖLÜM

DOKUMA DENEMELERİ, TASARIMLAR VE ANALİZLER

3.1. Dokuma Denemeleri	79
3.2. Tasarımlar	88
3.3. Analizler	109
SONUÇ	117
KAYNAKÇA	121
ÖZGEÇMİŞ	124

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1- Ehram tezgâhı	5
Fotoğraf 2- Ham yün.....	25
Fotoğraf 3- Tiftiklenmiş (Didilmiş) yün	26
Fotoğraf 4- Taranmış yün.....	26
Fotoğraf 5- Yün tarağı	27
Fotoğraf 6- Çözü tellerinden geçirilmiş yün iplik	27
Fotoğraf 7- Farklı renklerde dokunmuş ehram örnekleri.....	29
Fotoğraf 8- Papatya.....	44
Fotoğraf 9- Cehri	45
Fotoğraf 10- Kökboya.....	46
Fotoğraf 11- Meşe Palamudu	47
Fotoğraf 12- Ceviz	47
Fotoğraf 13- Safran.....	48
Fotoğraf 14- Havaciva	49
Fotoğraf 15- Kına	50
Fotoğraf 16- İndigo.....	51

ÇİZİM LİSTESİ

Çizim 1-Dikine Elif	9
Çizim 2-Yatay Elif	9
Çizim 3-Pirinç Deni.....	9
Çizim 4-Yıldızın Oynaşı.....	9
Çizim 5-Elmas Küpe	10
Çizim 6-Hanım Eli	10
Çizim 7-Perçem Tarağı.....	10
Çizim 8- Antikalar.....	10
Çizim 9-Kahve Çekirdeği	10
Çizim 10-Beli Bağırsız Boyun Bağı	10
Çizim 11-Mercimek.....	11
Çizim 12- Üç Mercimekler	11
Çizim 13-Arı Dala Ters Kondu.....	11
Çizim 14-Reyhan Dalı	11
Çizim 15-Hanım Göbeği.....	11
Çizim 16-Elma Şeleği.....	11
Çizim 17-Çift Kartlar	12
Çizim 18-Beli Bağlı Boyun Bağı	12
Çizim 19-Ceviz Kanadı	12
Çizim 20-Çark Yıldızı	12
Çizim 21-Kelleli Uçan Kuş.....	12
Çizim 22-Kellesiz Uçan Kuş	12

Çizim 23- Mercimekli Aynalı Kutular	13
Çizim 24- Tetikli Aynalı Kutular	13
Çizim 25- Aynalı Kutular	14
Çizim 26- Kedi Sırtı	14
Çizim 27- Çift Zincir	15
Çizim 28- Paşa Merdiveni	16
Çizim 29- Tetiksiz Çift Zincir	16
Çizim 30- Tetikli Zincir	17
Çizim 31- Tetiksiz Zincir	17
Çizim 32- Tek Zincir	18
Çizim 33- Mercimekli Tek Zincir	18
Çizim 34- Erzurum Gordası (Saat Kordonu)	19
Çizim 35- Bayburt Gordası (Yarım Gorda)	19
Çizim 36- Çiftlik Gordası	19
Çizim 37- Gorda	19
Çizim 38- Aynalı Kutular (Peten)	20
Çizim 39- Mercimekli Aynalı Kutular	20

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1- İplik Analizi 1	30
Tablo 2- İplik Analizi 2	31
Tablo 3- İplik Analizi 3	32
Tablo 4- İplik Analizi 4	33
Tablo 5- İplik Analizi 5	34
Tablo 6- İplik Analizi 6	35
Tablo 7- İplik Analizi 7	36
Tablo 8- İplik Analizi 8	37
Tablo 9- İplik Analizi 9	38
Tablo 10- İplik Analizi 10	39
Tablo 11- Kumaş Kimlik Formu 1.....	40
Tablo 12 - Kumaş Kimlik Formu 2.....	41
Tablo 13 - Kumaş Kimlik Formu 3.....	42
Tablo 14- Kumaş Kimlik Formu 4.....	43
Tablo 15- Kumaş Kimlik Formu 5.....	44
Tablo 16- Kumaş Kimlik Formu 6.....	45
Tablo 17- Kumaş Kimlik Formu 7.....	46
Tablo 18- Boyama Reçetesi-1.....	54
Tablo 19- Boyama Reçetesi-2.....	55
Tablo 20- Boyama Reçetesi-3.....	56
Tablo 21- Boyama Reçetesi-4.....	57

Tablo 22- Boyama Reçetesi-5.....	58
Tablo 23- Boyama Reçetesi-6.....	59
Tablo 24- Boyama Reçetesi-7.....	60
Tablo 25- Boyama Reçetesi-8.....	61
Tablo 26- Boyama Reçetesi-9.....	62
Tablo 27- Boyama Reçetesi-10.....	63
Tablo 28 - Boyama Reçetesi-11.....	64
Tablo 29 - Boyama Reçetesi-12.....	65
Tablo 30 - Boyama Reçetesi-13.....	66
Tablo 31 - Boyama Reçetesi-14.....	67
Tablo 32 - Boyama Reçetesi-15.....	68
Tablo 33 - Boyama Reçetesi-16.....	69
Tablo 34 - Boyama Reçetesi-17.....	70
Tablo 35 - Boyama Reçetesi-18.....	71
Tablo 36 - Boyama Reçetesi-19.....	72
Tablo 37- Boyama Reçetesi-20.....	73
Tablo 38- Boyama Reçetesi-21.....	74
Tablo 39- Boyama Reçetesi-22.....	75
Tablo 40- Boyama Reçetesi-23.....	76
Tablo 41- Boyama Reçetesi-24.....	77
Tablo 42- Dokuma- 1	80
Tablo 43- Dokuma- 2	81

Tablo 44- Dokuma- 3	82
Tablo 45- Dokuma- 4	83
Tablo 46- Dokuma- 5	84
Tablo 47- Dokuma- 6	85
Tablo 48- Dokuma- 7	86
Tablo 49- Dokuma- 8	87
Tablo 50- Giydirm Önerisi ve Renk Varyasyonları 1	89
Tablo 51- Giydirm Önerisi ve Renk Varyasyonları 2	90
Tablo 53- Giydirm Önerisi ve Renk Varyasyonları 3	91
Tablo 54- Giydirm Önerisi ve Renk Varyasyonları 4	92
Tablo 55- Giydirm Önerisi ve Renk Varyasyonları 5	93
Tablo 56- Giydirm Önerisi ve Renk Varyasyonları 6	94
Tablo 57- Giydirm Önerisi ve Renk Varyasyonları 7	95
Tablo 58- Giydirm Önerisi ve Renk Varyasyonları 8	96
Tablo 59- Giydirm Önerisi ve Renk Varyasyonları 9	97
Tablo 60- Giydirm Önerisi ve Renk Varyasyonları 10	98
Tablo 61- Giydirm Önerisi ve Renk Varyasyonları 11	99
Tablo 62- Giydirm Önerisi ve Renk Varyasyonları 12	100
Tablo 63- Giydirm Önerisi ve Renk Varyasyonları 13	101
Tablo 64- Giydirm Önerisi ve Renk Varyasyonları 14	102
Tablo 65- Giydirm Önerisi ve Renk Varyasyonları 15	103
Tablo 66- Giydirm Önerisi ve Renk Varyasyonları 16	104

Tablo 67- Giydirmе Önerisi ve Renk Varyasyonları 17	105
Tablo 68- Giydirmе Önerisi ve Renk Varyasyonları 18	106
Tablo 69- Giydirmе Önerisi ve Renk Varyasyonları 19	107
Tablo 70- Giydirmе Önerisi ve Renk Varyasyonları 20	108
Tablo 71- Işık Haslığı-1	110
Tablo 72- Işık Haslığı-2.....	110
Tablo 73- Işık Haslığı-3.....	110
Tablo 74- Işık Haslığı-4.....	111
Tablo 75- Işık Haslığı-5	111
Tablo 76- Işık Haslığı-6.....	111
Tablo 77- Işık Haslığı-7.....	112
Tablo 78- Işık Haslığı-8.....	112
Tablo 79- Işık Haslığı-9.....	112
Tablo 80- Işık Haslığı-10.....	113
Tablo 81- Işık Haslığı-11.....	113
Tablo 82- Işık Haslığı-12.....	113
Tablo 83- Işık Haslığı-13.....	114
Tablo 84- Işık Haslığı-14.....	114
Tablo 85- Işık Haslığı-15.....	114
Tablo 86- Işık Haslığı-16.....	115
Tablo 87- Işık Haslığı-17.....	115
Tablo 88- Işık Haslığı-18.....	115

Tablo 89- Işık Haslığı-19.....	116
Tablo 90- Işık Haslığı-20.....	116
Tablo 91- Işık Haslığı-21.....	116
Tablo 92- Işık Haslığı-22.....	117
Tablo 93- Işık Haslığı-23.....	117
Tablo 94- Işık Haslığı-24	117

KISALTMALAR

T.C. : Türkiye Cumhuriyeti

°C : Santigrat derece

cm : Santimetre

Doç. : Doçent

Dr. : Doktor

Prof. : Profesör

S. : Sayfa

M.Ö: Milattan önce

GİRİŞ

İnsanlık tarihinin bilinen en eski sanatlarından olan dokumacılık insanların giyinme, örtünme, soğuktan korunma ve süslenme ihtiyaçları doğrultusunda ortaya çıkmıştır. Dokumacılık zamanla gelişmiş; her toplumun refah seviyesine, beklentilerine ve kullandıkları tekniklere göre gelişme göstermiştir. El dokumacılığı, insan gücü ile çalışan tezgâhlarda, el emeğine dayalı yapılan üretimdir. Ülkemizde özellikle kırsal alanda geçim kaynağı ya da ikinci bir iş olarak varlığını sürdürmektedir (Öztürk ve Kavcı Özdemir, 2000).

Dokumacılık tarihinin ilk nerede, nasıl ve hangi tarihlerde başladığı konusunda kesin bir bilgi yoktur. Araştırmacı tarihçiler Mısır, Mezopotamya ya da Orta Asya'da dokumacılığın insanlık tarihi kadar eski olduğunu düşünmektedir. Sanayi devriminden önce birçok alanda olduğu gibi el sanatlarına bağlı üretimin yoğun olarak yapıldığı bilinmektedir. Sanayileşme devrimi ile birlikte makineleşmenin sonucu kumaş üretimlerinin seri üretimle dokunması ve doğal boyarmaddelerin yerini kimyasal boyaların alması, dünyanın pek çok yerinde olduğu gibi geleneksel sanatlarımızın değerini kaybedip ortadan kalkmasına sebep olmuştur(Yağan, 1978: 5).

Yazılı kaynaklara göre M.Ö. 5000'li yıllarda insanoğlu doğada bulunan bitkileri sürterek, ezerek ya da kaynatarak boyarmadde denemeleri yapmış ve dokunan kumaşları boyanmaya başlamıştır. Günümüzde de doğal boyamacılık ile ilgili araştırmalar hala devam etmektedir.

Erzurum ve Bayburt'ta geleneksel anlamda kadınların dış giyim olarak kullandığı dikişsiz ehram dokuması günümüzde hala koyun yününün doğal renginden yapılan ipliklerle dokunmaktadır. Yapmış olduğumuz bu araştırmada yün iplik dışında, ipek ve pamuk iplikle de dokuma imkanı sağlamak, böylelikle çeşitliliği artırmak amacıyla farklı bitkisel boyarmaddeler kullanılarak boyama denemeleri yapılmış ve elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir. En iyi sonuç veren iplik renkleri ile ehram dokumaları gerçekleştirilmiştir.

Elde edilen bilgiler sonucunda tez çalışması 3 bölümde ele alınmıştır. İlk bölümde ehram kumaşı hakkında bilgiler verilmiştir. Kumaşta kullanılan motiflerin

Çizimi yapılmış ve yörede uygulanan kompozisyonlar hakkında detaylı olarak bilgi verilmiş, Sevim Ataner'den temin edilen 10 adet numune kumaş incelenip iplik analizleri yapıldıktan sonra kimlik formları oluşturulmuştur. Ayser Balaban'ın çeyiz sandığında kendisinin dokumuş olduğu 7 adet ehram incelenerek kumaş analizleri yapılarak kimlik formları oluşturulmuştur.

Tezin ikinci bölümünde yapmış olduğumuz araştırmalarda ehram kumaşında yn ipliği dışında, ipek ve pamuk ipliklerle de dokuma imkanı sağlamak, böylelikle çeşitliliği artırmak amacıyla farklı bitkisel boyarmaddeler kullanılarak Dokuz Eylül Üniversitesi, Süleyman Demirel niversitesi ve İzmir Katip elebi niversitesi'nde boyama denemeleri yapılarak reçeteleri oluşturulmuştur. 3. bölümünde ise Armrl tezgahda bezayağı tekniğiyle çözgüde pamuk, atkıda ise yn ipliği kullanılarak ehram dokumalarında görülen motifler farklı kompozisyon düzenlemeleri ile dokunmuştur. Her bir dokumaya kimlik formu hazırlanıp bilgileri detaylı olarak verilmiştir. Uygulamalı olarak yapılan dokumaların tekstil kimlik formları oluşturularak bilgisayar ortamında photoshop programı ile kıyafet ev tekstili ürünlerde giydirmeleri yapılmıştır. Ege Üniversitesi Tekstil ve Konfeksiyon Araştırma Uygulama Merkezi'nde ışık haslığı testleri yapılan boyamaların analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

1.BÖLÜM

**EHRAM DOKUMACILIĞI, DOKUMA ÖZELLİKLERİ, ÜRETİM
AŞAMALARI VE ESKİ EHRAM DOKUMALARININ İNCELENMESİ**

1.BÖLÜM

EHRAM DOKUMACILIĞI, DOKUMA ÖZELLİKLERİ, ÜRETİM AŞAMALARI VE ESKİ EHRAM DOKUMALARININ İNCELENMESİ

1.1. Erzurum – Bayburt’ta Eham Dokumacılığı Ve Özellikleri

Erzurum ve Bayburt yöresine ait “Eham” dokuması Arapça kökenli bir kelime olup haram, mahrem anlamına gelmektedir. Müslümanların Hac vazifelerini yerine getirirken örtündükleri dikişsiz bürgüde denilen eham için sedir örtüsü ve yer yaygısı olarak kullanılan yünlü dokuma da denilmektedir.

Eski Yunan ve Romalılarda da rastladığımız bu kıyafeti birçok medeniyetlerde değişik şekillerde görmekteyiz. Peşdimalden sonra insanların kullandığı en ilkel dikişsiz elbiselerden birisidir (Yağan, 1978: 188-190). Eham Osmanlı döneminde car, çarşaf, ferace gibi dış giysisi olarak kullanılmıştır. Ehamda carlar gibi uzun kenarı insan boyunu aşacak şekilde, iki kanat olarak dokunmakta ve yörede mişebah(kargaburnu) adı verilen dikişle kanatlar birleştirilerek kullanılmaktadır. Kullanılan malzeme ve teknik açısından Erzurum ve Bayburt ehamları, farklılık gösterse de yörede iklim koşulları ve dini inançları gereği kadınlar dış giysi olarak kullanmaktadır (Başaran, 2014: 152-153).

Eham dokumasının Erzurum ve Bayburt’daki kullanımı arasında farklılık vardır. Erzurum’da dış giysi kullanımında eham dokuması yatay yönde kullanılır. Dokunan kumaş 2 parça şeklinde ortadan dikildikten sonra dikiş yönü yatay gelecek şekilde çevirilerek dikiş kısmı bel hizasında kullanılmış olur. Bayburt ehamı da ise dokumanın dikiş yönü (çözü yönü) dik eksen olacak şekilde kullanılmaktadır. Yani Erzurum’da eham dokuması yatay, Bayburt’da dikey yönde kullanılmaktadır.

1.1.1 Hammadde Özelliği

El dokumasında dokuma aşamasının önemi kadar dokuma öncesi hammadde aşaması da son derece önem taşımaktadır. Çünkü dokumada kullanılan ipliğin yapısı dokumanın özelliğine göre özenle hazırlanmaktadır. Hammaddesi yün olan eham dokumalarında atkı ve çözgüde yün ipliği kullanılırken yalnızca motif(nakış-dökme) ve

kenar (felemenk) için pamuk iplik kullanılmaktadır. Koyunun özellikle boyun ve karın arasındaki yünleri kullanılmaktadır. Kuyruk, sırt ve meme kısmındaki yünler dışkı ve idrara maruz kalmasından dolayı tercih edilmemektedir (Çelik, 1997:36). Bayburt ve Erzurum ehram dokumalarını karşılaştırdığımızda, Bayburt dokumalarının daha ince iplikle dokunduğunu söylemek mümkündür.

Tezgâh özelliğine bakacak olursak, ehram dokumacılığında kullanılan tezgah tipi yüksek tezgahdır. Genellikle ahşap yapılı olan bu tezgahlar gürgen ağacından üretilmektedir. Bunun sebebi ise; sağlam yapısı ve dayanıklı olmasındandır. Bayburt'taki ehram dokuma tezgahlarının parçalarının tamamı ahşap olmasına rağmen Erzurum'daki bazı ehram dokuma tezgahlarında gücü ve tarak kısımlarının metal olarak kullanıldığı görülmektedir (Çelik, 1997: 56).

Fotoğraf 1: Ehram tezgâhları

Kaynak: Sema ŞEKERCİ: 05.06.2021

Tezgâh: dağ, kuş, tüfe, mitit, selman, dehdün, gücü, tarak, ayakça, sabitleme demiri, tahsil değneği ve oturaktan oluşmaktadır. Masura, mekik ve urubat dokumada yardımcı araç olarak kullanılmaktadır. (Emir, 2005: 15-18).

Tüfe (tefe): Atkı ipliklerinin sıkıştırılmasını sağlamaktadır. Çözümlerin arasından mekikle geçirilen atkı ipliğinin dokumayı oluşturmaya için dokuyucu tüfeyi kendine doğru sertçe çekerek ipliği oturtmaktadır. Dokumada kullanılan “gücü”, çözgü tellerinin düzenli durmasına yardım etmektedir. Kumaş dokuma tezgâhında iki adet olan gücü, yukarıdan ipliklerle kuşlara, aşağıdan ise ayakçalara bağlanmaktadır.

Tarak: yaklaşık 12 cm yüksekliğinde, 1 m uzunluğunda ve içinde kamıştan dişleri bulunan bir alettir. Ehram dokumada, 9,5-10,5-11,5-12,5-13,5-15,5 çileye kadar kaliteye sahip taraklar kullanılmakta olup, en yaygın kullanılanı ise 13,5 çile olanıdır. Bir ehramın kalitesini ifade etmek için tarak sayısı kullanılmaktadır.

Mitit (cımbar): Tezgâhta kumaş dokunma sırasında dokumanın eninin hep aynı kalması için iki tarafında kumaşın kenarlarına geçirilmesini sağlayan, birer başında dörder çivinin bulunduğu iki adet ahşaptan oluşmaktadır. Bu iki çubuğun ortalarında deri veya metal bir kemer bulunmakta ve çubukların düzgün durmasını sağlamaktadır. Üzerinde bulunan küçük delikler vasıtasıyla istenilen gerginliğe getirilip kürdan veya ucu eğri bir metalle sabitlenerek kumaşın hep aynı ende olmasını sağlamaktadır.

Pedal (ayakçalık): iki adet olup, dokumada kullanılan çözgü çiftlerinin alt üst olmasını sağlayarak mekiğin atılması için ağızlık açmaya yardım etmektedir. İki adet olan ve eşek adı verilen pedallara bağlı ahşap parçalar ise dokuyucunun ayağını bastığı aletlerdir. Tezgâhtaki çözümlerin hareketi bu parçalara basılmak suretiyle sağlamaktadır.

Selman: Tezgâha aktarılan çözgünün bir ucu selman üzerinde bulunan selman demirine bağlanmaktadır. Dokunan ehram belli bir uzunluğa geldiğinde selman adı verilen kumaş levendine sarılıp dokumaya devam edilmektedir. Selmana sarılan kumaşın sıkıştırılmasını ve sabit durmasını sağlamak için selmanın sağ tarafında bulunan yuvasına takılan ve boyu yaklaşık 35 cm olan sabitleme demiri (el demiri) kullanılmaktadır.

Kuş (kındır): Bir tezgâhta iki adet olup, ortalarında makaraya benzeyen bir düzenek vardır. Makaraların ortasındaki hareketli bir iplikle gücülere bağlanmakta ve gücülerin aşağı yukarı hareket etmesini, arasının açılmasını sağlamaktadır.

Dağ: Tezgahta çözügünün düzenli ve gergin biçimde durmasını sağlayan bir diğer alet ise dağ (selman-kumaş köprüsü) denilen kısımdır. Bu tezgahlarda dört adet dağ bulunmaktadır. Dehdünlerle aynı uzunlukta olan dağ, çözügünün dokunacağı yere düzgün biçimde gitmesini sağlamaktadır.

Dehdün: Alt, orta ve üst olmak üzere üç adet yuvarlak biçimli, ahşaptan olup, çözüğü ipliklerinin düzgün durmasını sağlayan leventlere denilmektedir.

Tahsil değneği ve tahsil ipi: Çözügünün düzenini sağlamaya yardım eden diğer yardımcı kısımdır.

Urubat: Çözüğü çaprazını belirlemek için kullanılan yardımcı ipliğe denilmektedir (Başaran, 2014: 552-554).

1.1.2. Motif Özellikleri

Ehram dokumacılığında kullanılan motifler bölümlere göre farklılık göstermektedir. Dokuma üzerinde serpmeye, haşıye ve saçak üstü kısımlarında yer alan motifler bordür motifleri olarak ifade edilmektedir. Her motifin kendine özgü isimleri bulunmakta ve ayrı ayrı uygulanmaktadır. Saçak üzerindeki bordür motifler “gorda” olarak isimlendirilmektedir. Erzurum gordası, Bayburt gordası ve çiftlik gibi çeşitlileri olup, isimleri olmayan sadece gorda olarak adlandırılan saçak üzerinde yer alan bordür motifleri de bulunmaktadır. Haşıye, aynalı kutu, tetikli zincir, tetiksiz zincir, çift zincir gibi ehram çevresini kapsayan bordür motifleri de bulunmaktadır (Başaran, 2014: 158).

Bayburt ehram dokumalarında daha çok saat gordası, elma şelege, pirinç deni ve uçan kuşlar motifleri kullanılırken, Erzurum ehramlarında ise reyhandalı, antika, saat (Erzurum) gordası motifleri daha çok tercih edilmektedir. Dokumalarda motif ipliği için Bayburt’da mavi ve beyaz pamuk ipliği kullanılırken, Erzurum ehram dokumalarının motiflerinde ise mavi ve beyaz pamuk ipliğinin yanı sıra yeşil ve pembe pamuk ipliğinin kullanımı dikkati çekmektedir.

Ehram dokumada kullanılan motiflerin kaynakları çok çeşitlidir. Bunların bir kısmı tabiattan benzetilerek alınmıştır. Motifler, ehramın yüzey düzenlemesine

(kompozisyon düzenine) göre 3 gruptan oluşmaktadır. Bunlar serpme, sıralı ve kaplama motif düzenindeki ehramlardır.

Serpme motif düzenindeki ehramlar: Ehramın bütün yüzeyini belirli aralıklarla kaplamaktadır. Motiflerin yüzeye yerleştirilmesinde iki düzen görülmektedir. Birinde, motifler aynı doğrultuda atkı ve çözgü yönünde eşit aralıklarla yerleştirilirken diğerinde ise; motifler atkı ve çözgü doğrultusunda her sırada belli aralıklarla yarım kaydırılarak dokunmaktadır.

Sıralı (Sulu) motif düzenindeki ehramlar: Bu motifler atkı doğrultusunda düzgün sıralar halinde dokunmaktadır. Diğer motiflere oranla büyük olanlar dokumada tercih edilmektedir. Dokuması zor olduğu için bu ehramlar özellikle çeyizlik olarak kullanılmaktadır (Karakelle, 2012: 96-102).

Kaplama motif düzenindeki ehramlar: Yüzeyi tamamen kaplamaktadır. Motif ipliklerinde genellikle açık renkte ve pamuk iplikler tercih edilmiştir. Zemin bölümlere ayrılır ve içerisinde küçük motifler kullanılmaktadır (Öztürk, 2007: 85-86).

Kompozisyon düzenine göre sınıflandırılan ehram dokumaları dışında, ayrıca ehramlarda kullanılan motifleri 4 ana başlık altında toplanmak mümkündür. Bu motifler genellikle geometrik, bitkisel, figürlü ve sembolik motiflerden meydana gelmektedir.

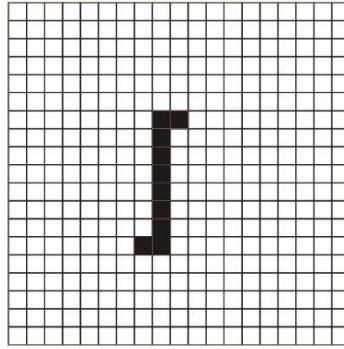
Bitkisel motifler: Hanımeli, mercimek, pirinç deni, ceviz kanadı, reyhan dalı, kahve veya badem çekirdeği, elma şeleği.

Figürlü motifler: Çift kartlar, arı dala ters konu, kelleli uçan kuşlar ve uçan kuşlar, kepenek(kelebek), ceylan boynuzu.

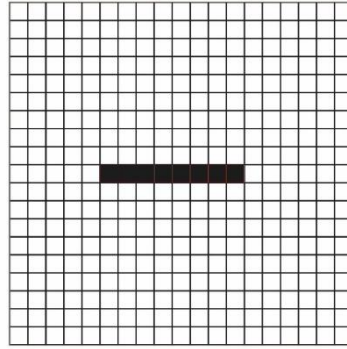
Sembolik motifler: Boyunbağı, sandal, hanımgöbeği, perçem tarağı, çark yıldızı, elmas küpeler olarak isimlendirilmektedir (Yağan, 1978: 201-211)

Tez çalışması kapsamında yapmış olduğum alan araştırması sırasında Bayburt Öğretmenevinde dokunmuş yöreye özgü motif panoları da ayrıca incelenmiştir. Bu panolardaki motiflerin tek tek çizimleri tarafımdan yapılmış olup, tezin bu kısmında yer alan çizimler panolardaki dokumalardan çıkartılıp kareli kağıda aktarılmıştır. Çizimlerin isimleri incelenen panonun altındaki motif isimleri tablosundan alınmıştır. Daha sonra bu isimler yöredeki dokumacı Sevim Ataner ile yapılan görüşmede verdiği motif isimleri bilgileriyle, ayrıca kaynaklardaki bilgilerle karşılaştırılmıştır.

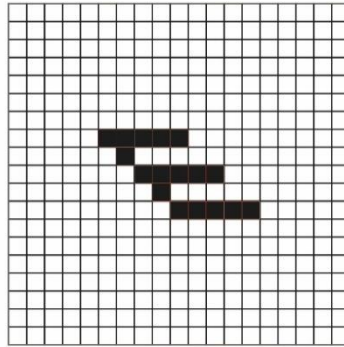
Çizim 37 'de yer alan gorda motifi hiçbir kaynaktan görülmemiştir. Litaratürde bilinmeyen bu motif, yapılan çalışmada kaynak kişi Ayser Balaban'ın çeyiz sandığından çıkarılmıştır. Bu motif yaklaşık 60 yıllık kendisinin dokuduğu çeyizlik ehram dokumasında tespit edilmiştir. Tez çalışması sayesinde ortaya çıkarılmış, tek örnektir.

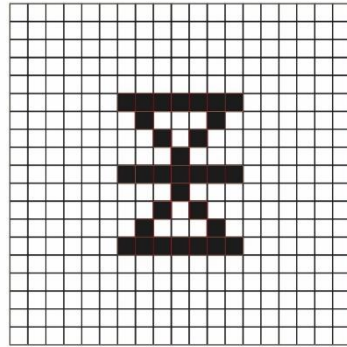
Çizim 1: Dikine Elif

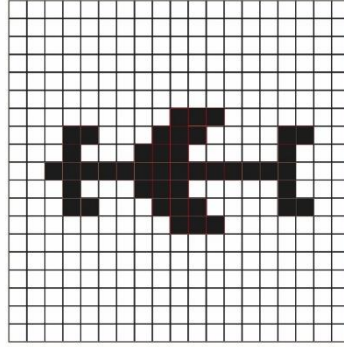
Çizim 2: Yatay Elif

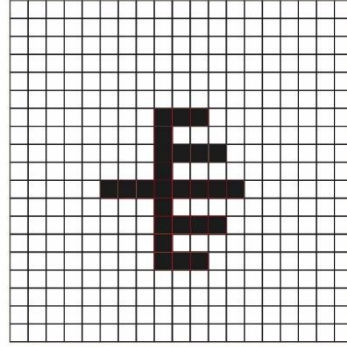
Çizim 3: Pirinç Deni

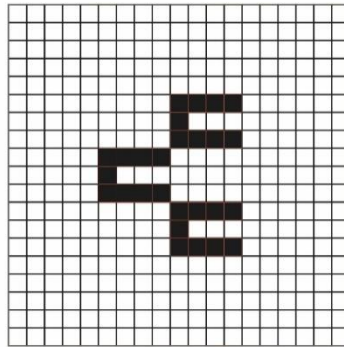
Çizim 4: Yıldızın Oynaşı

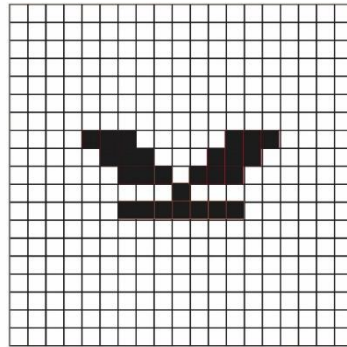
Çizim 5: Elmas Küpe

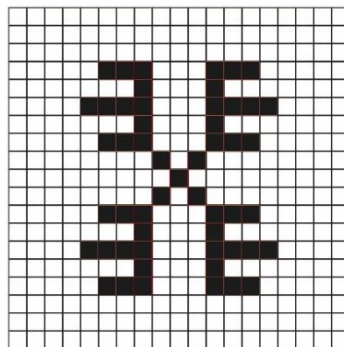
Çizim 6: Hanım Eli

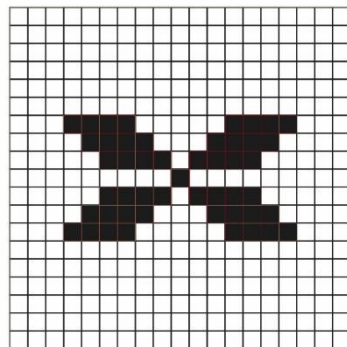
Çizim 7: Perçem Tarağı

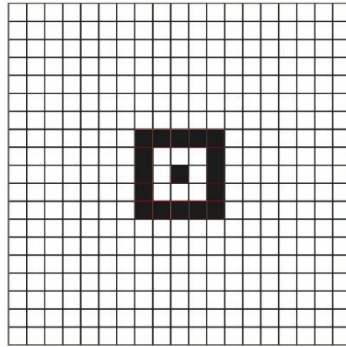
Çizim 8: Antikalar

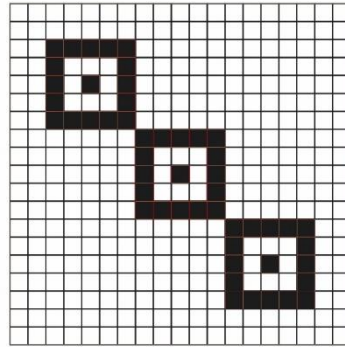
Çizim 9: Kahve Çekirdeği

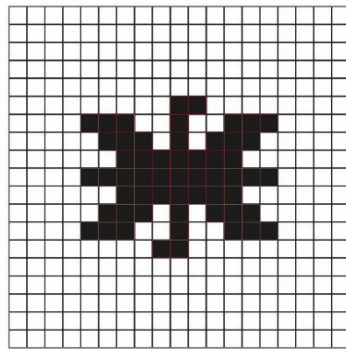
Çizim 10: Beli Bağısız Boyun Bağı

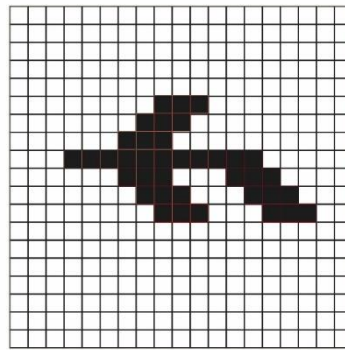
Çizim 11: Mercimek

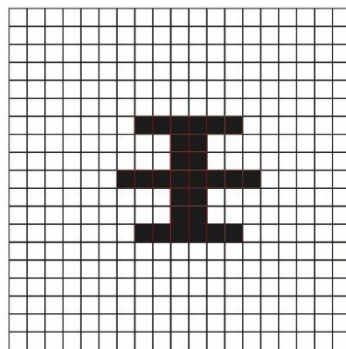
Çizim 12: Üç Mercimekler

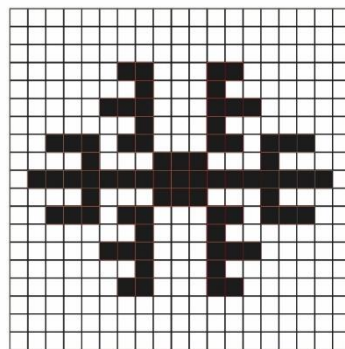
Çizim 13: Arı Dala Ters Kondu

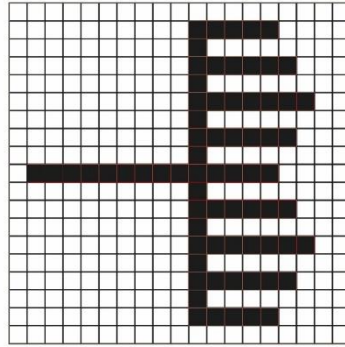
Çizim 14: Reyhan Dalı

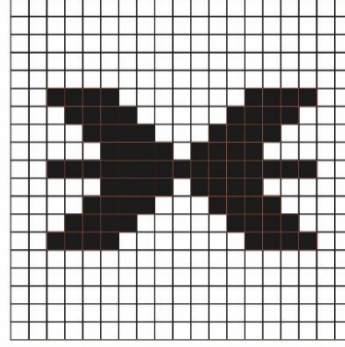
Çizim 15: Hanım Göbeği

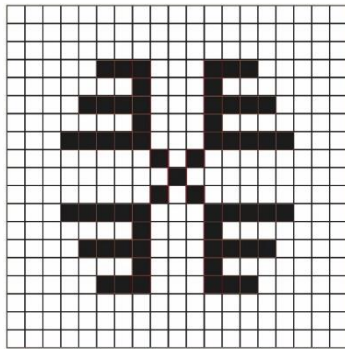
Çizim 16: Elma Şeleği

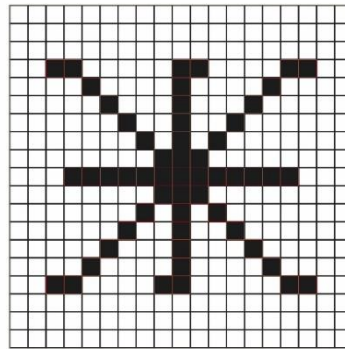
Çizim 17: Çift Kartlar

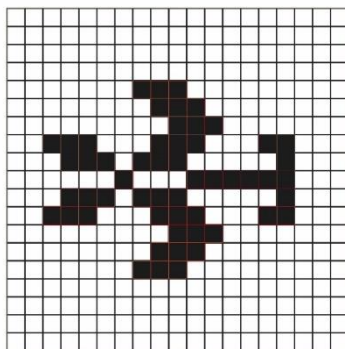
Çizim 18: Beli Bağlı Boyun Bağ

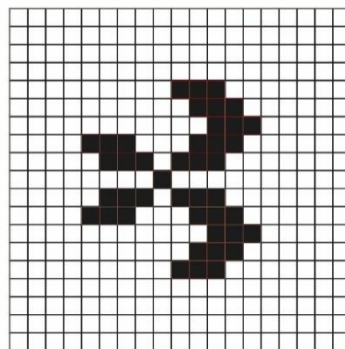
Çizim 19: Ceviz Kanadı

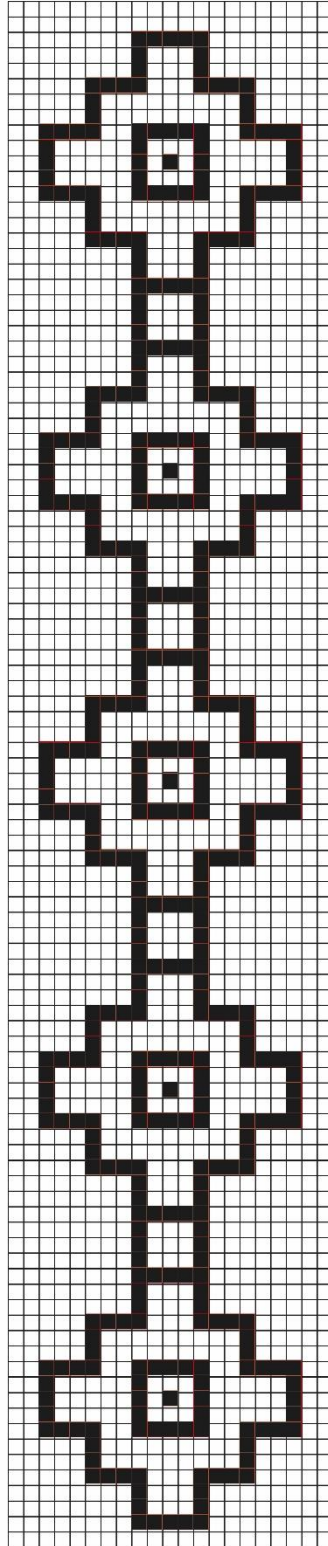
Çizim 20: Çark Yıldızı

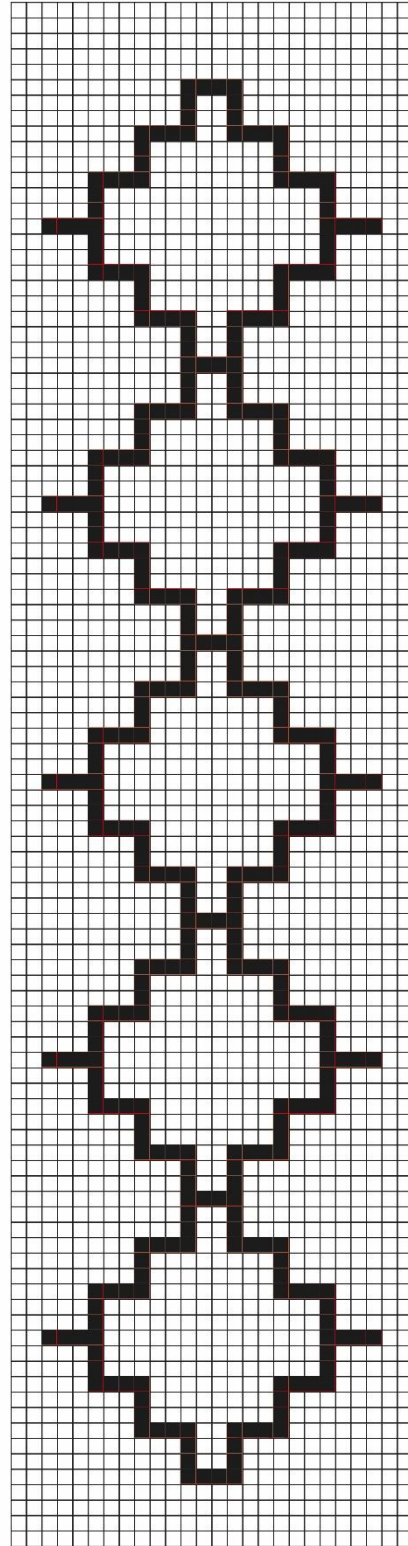
Çizim 21: Kelleli Uçan Kuş

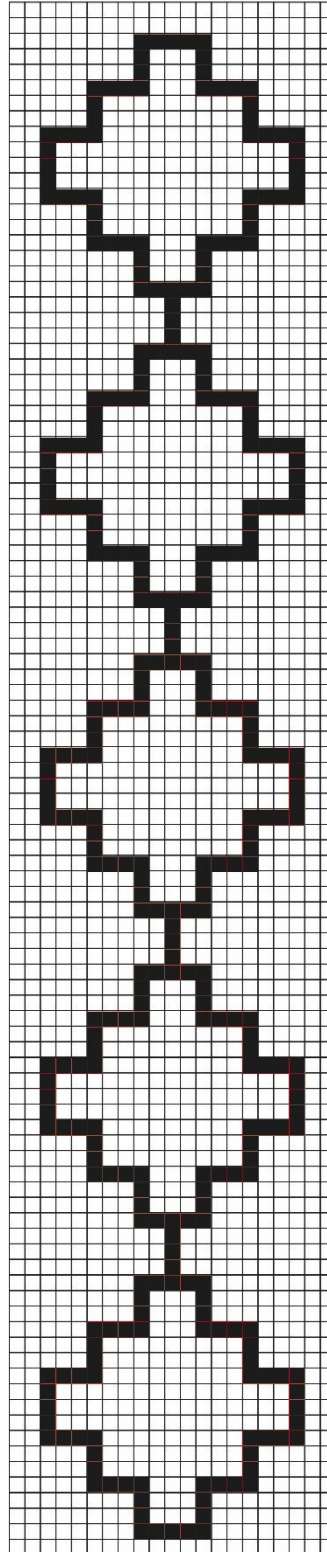
Çizim 22: Kellesiz Uçan Kuş

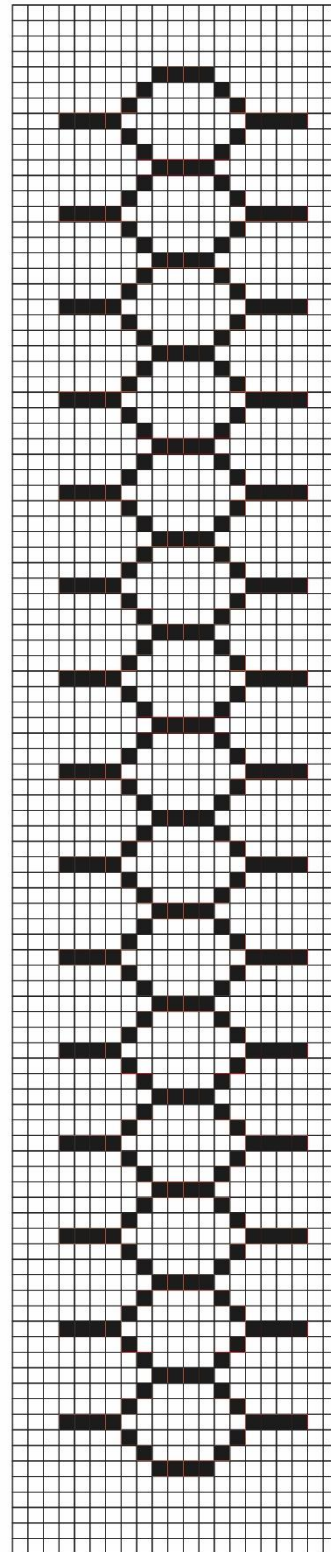
Çizim 23: Mercimekli Aynalı Kutular

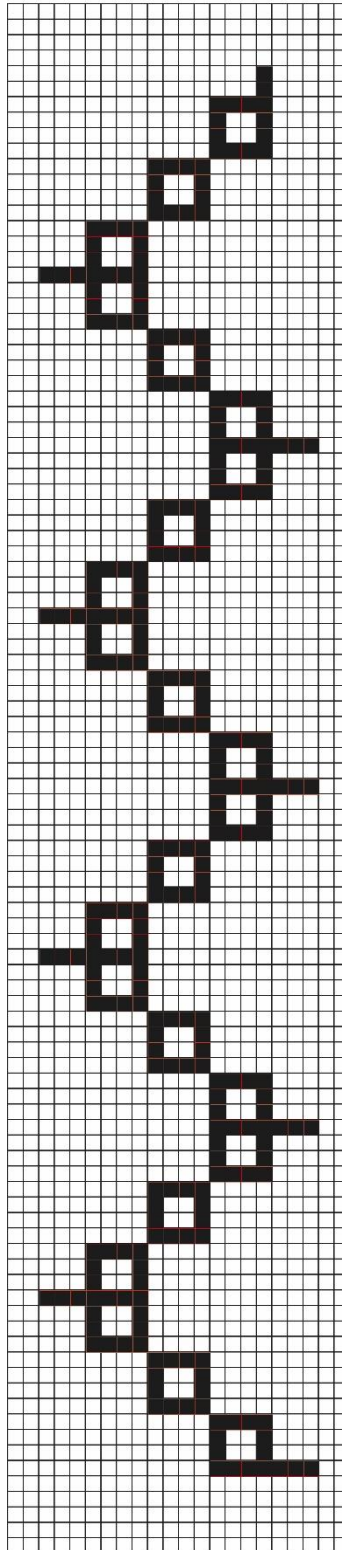
Çizim 24: Tetikli Aynalı Kutular

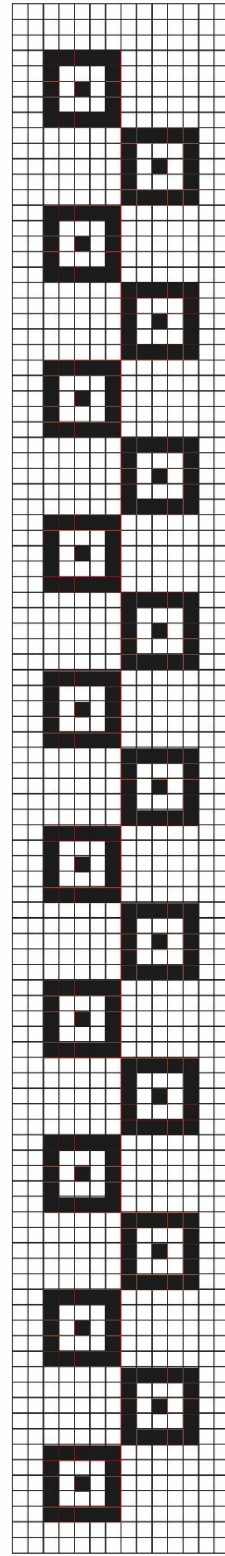
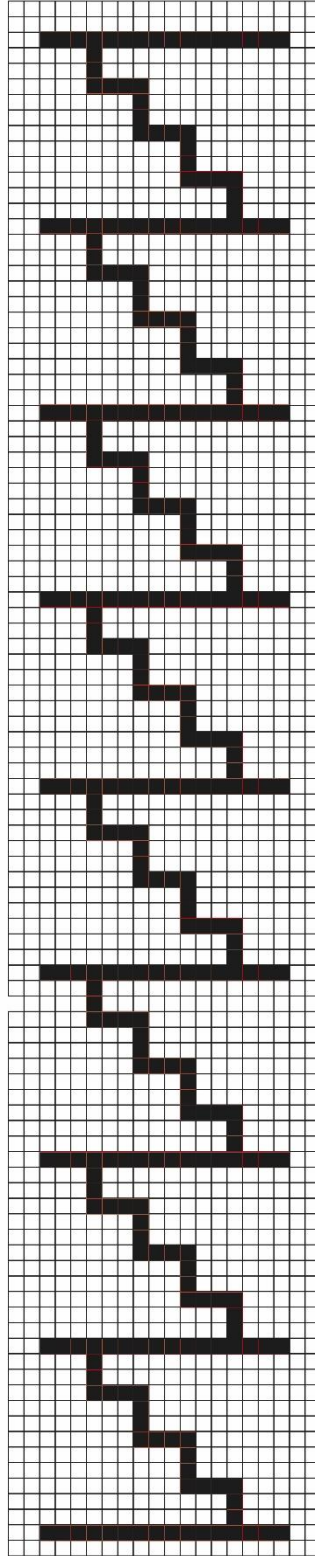
Çizim 25: Aynalı Kutular

Çizim 26: Kedi Sırtı

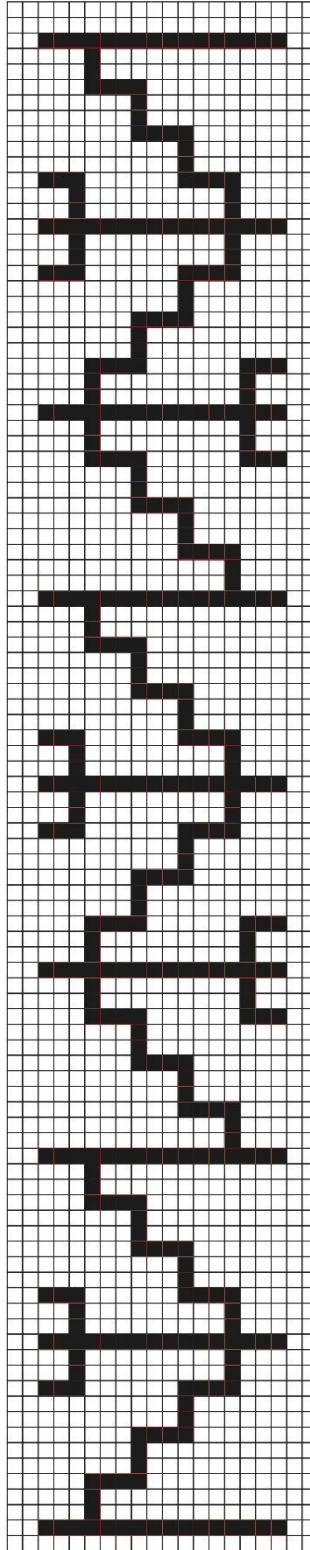

Çizim 27: Çift Zincir

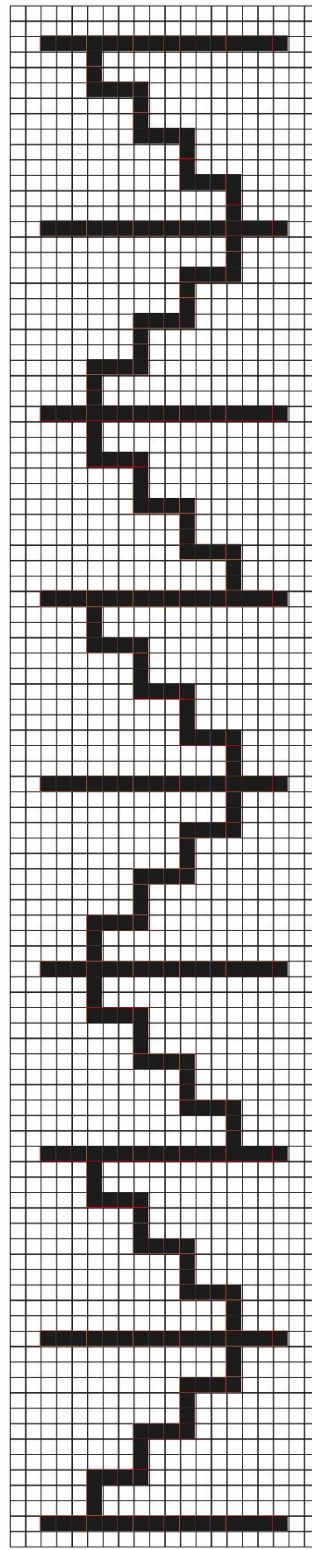

Çizim 28: Paşa Merdiveni

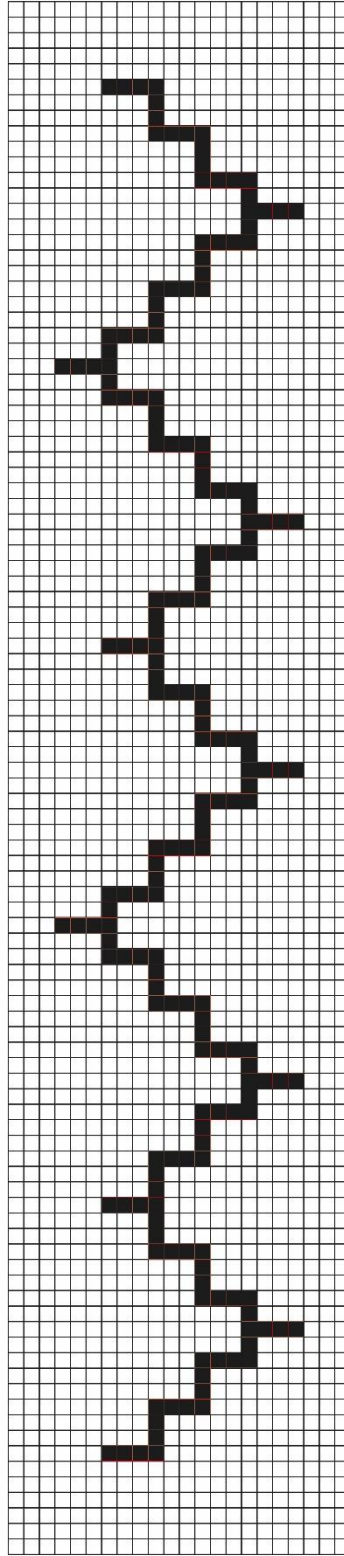
Çizim 29: Tetiksiz Çift Zincir

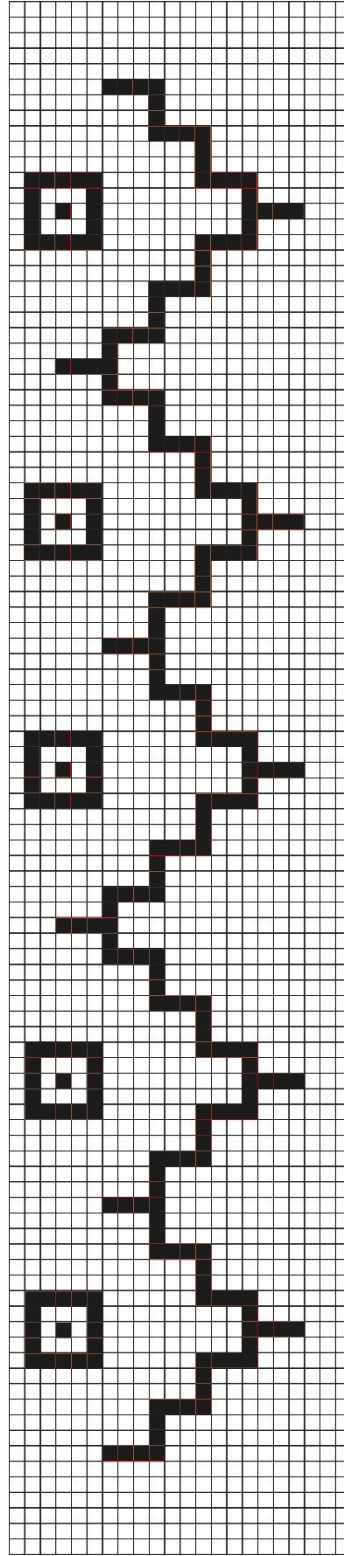
Çizim 30: Tetikli Zincir

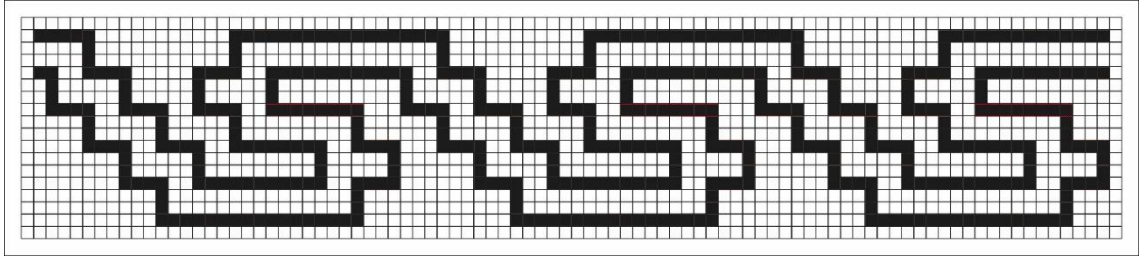
Çizim 31: Tetiksiz Zincir

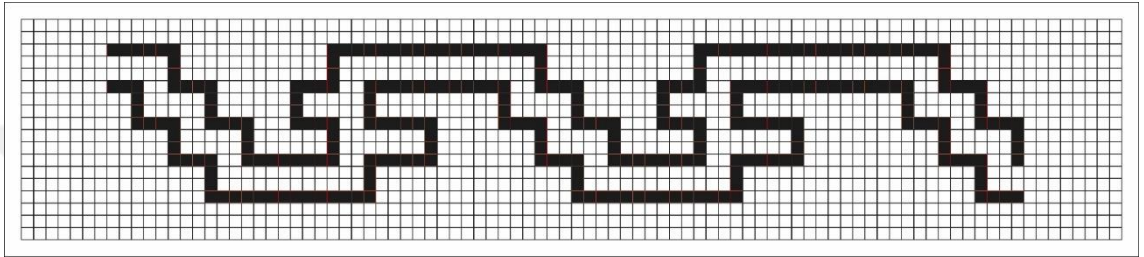
Çizim 32: Tek Zincir

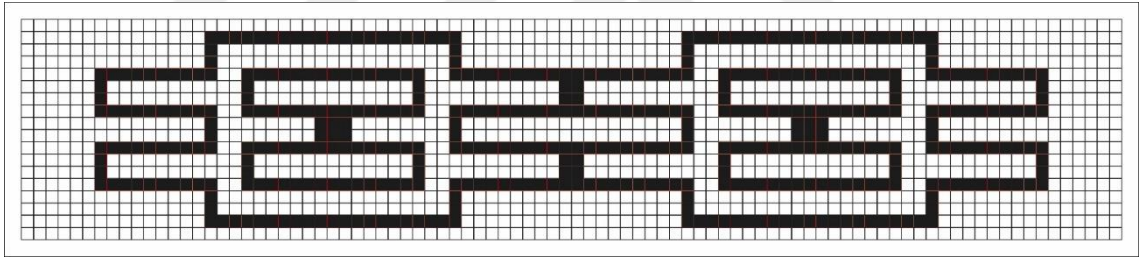
Çizim 33: Mercimekli Tek Zincir

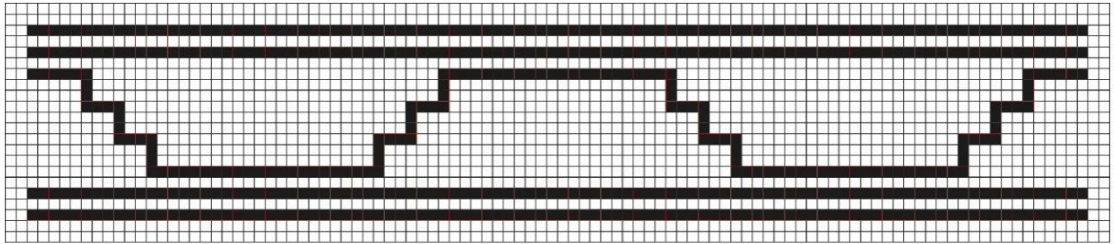
Çizim 34: Erzurum Gordası (Saat Kordonu)

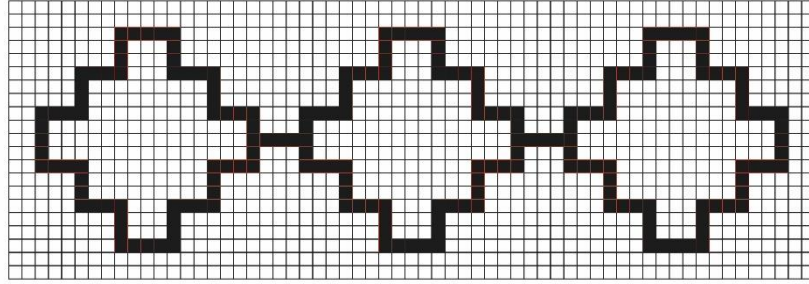
Çizim 35: Bayburt Gordası (Yarım Gorda)

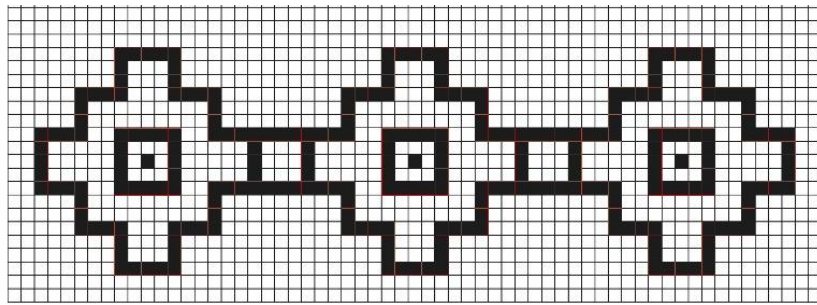
Çizim 36: Çiftlik Gordası

Çizim 37: İsimsiz Gorda

Çizim 38: Aynalı Kutular (Peten)

Çizim 39: Mercimeekli Aynalı Kutular

1.2.Ehram Dokumalarının Üretim Aşamaları

1.2.1. Dokuma Öncesi İşlemler

Ehram için kullanılacak yünlerin kırılma sırasında eşit ve dengeli kesilmesi yünün kalitesini artırmaktadır. Kırılan yünler üzerindeki toz ve kirden arındırmak için yazın akarsuda geniş taşlar üzerinde tokaçla dövülerek temizlenmekteyken kışın teşt (leğen) içerisinde yıkanarak toz ve kirlerinden arındırılmaktadır (Yağan, 1978:186). Yıkanan yünler iplikler üzerine asılarak kurumaya bırakılmakta ancak tam olarak kurumadan 1-1,5m boyunda, 2-2,5mm çapında fındık çubuğuyla havalandırılarak (çırpılarak) üzerinde kalan ot vb. maddelerden temizlenmektedir. Bu işlemde fındık çubuğunun tercih edilmesinin sebebi yüzeyinin pürüzsüz ve sağlam olmasındandır. Havalandırılan yünler elle açılıp (didilip) taramaya hazır hale getirildikten sonra bir miktar yünü tarağın dişlerinden sağdan ve soldan aynı anda sertçe çekerek yün tarama işlemi yapılmaktadır. Tarak dişlerinden geçirilen yünün her iki eldeki tutamlarına “elçim” denilmekte ve iki elçimden bir sümek meydana gelmektedir. Tarakta kalan kısa yünler

ehram için kullanılmayıp, yörede bu yünlere çöp denilmekte ve yorgan, minder gibi eşyaların iç kısımlarında dolgu maddesi olarak değerlendirilmektedir (Emir, 2005: 84-85).

Ehram dokumacılığında kullanılacak yün, teşi (iğ) ile eğirme (büküm) yapılarak iplik haline getirilmektedir. Yünün ince ve eşit kalınlıkta eğrilene daha çok değer görmektedir. İpliğin ince veya kalın oluşu kişi becerisine bağlı olarak değişim göstermektedir. İnce eğrilen ipliğin dokumada güzel durmasından dolayı, genellikle kendi ipliğini ehramı dokutan kişi eğirmektedir (Çelik, 1997:135). Bir ehramlık yünün dokunabilmesi için 1 teşi üzerinde 5-7 sümek eğrilebilmektedir. Bir ehramlık ipliğin hazırlanabilmesi içinde 18-20 teşi eğrilmiş yüne ihtiyaç duyulmaktadır. İpliğe verilen kıvrımın giderilmesi için ya bir gece teşi üzerinde bekletilmesi ya da ıslatılarak kurumaya bırakılması gerekmektedir. Bu işleme “kıvrak yedirme” denilmektedir (Başaran, 2014: 156).

Kullanıma hazır hale getirilen yün iplikler kelepçeler (elemye) ile kelep (çile) haline getirilmektedir. Bir ehram için 20 kelep hazırlanırken, yarısı çözgü için diğer yarısı atkı ipliği için kullanılmaktadır. Çözgü ipliği olarak kullanılacak olan iplikler; çiriş unu ile suyun karıştırılması sonucu elde edilen bulamaç halindeki karışımın içerisine batırılmaktadır. İpliğin her yerine eşit olarak yedirilen çiriş kurumadan kelepçeler yardımıyla açılarak iplikler masuralara sarılmaktadır. Çözgü iki kanat dokunabilecek uzunlukta yaklaşık 5-5,5 m olarak hazırlanmaktadır. Çoğunlukla 5m uzunlukta olmakta ancak boyu uzun olan bir kişiye yapılan dokumalarda 5,5 m olarak hazırlanmaktadır. Hesaplama yörede arşın hesabı ile (helebi) yapılmaktadır. 1 helebi 75 cm'ye eşittir (Çelik, 1997: 42).

Fotoğraf 2: Ham yün

Kaynak: Sema Şekerci: 07.07.2017

Fotoğraf 3: Tiftiklenmiş (Didilmiş) yün

Kaynak: Sema Şekerci:07.07.2017

Fotoğraf 4: Taranmış y n

Kaynak: Sema şekerci:07.07.2017

Fotoğraf 5: Y n tarağı

Kaynak: Sema şekerci: 07.07.2017

Fotoğraf 6: Çözü tellerinden geçirilmiş yün iplik

Kaynak: Sema Şekerci: 15.05.2018

1.2.2. Dokuma İşlemi

Ehram dokumada kullanılan tezgahlar 2 gücünden oluşmaktadır. 1/1 bezayağı tekniği kullanılarak dokunmaktadır. Dokumanın başlangıcında 3 cm dokuma yapılmaktadır. Bu kısım mitit takılabilmesi için yapılmakta olup dokuma bittikten sonra sökülmetedir ve yörede “ehram ağızlığı” olarak isimlendirilmektedir. Asıl dokuma başlangıcı ehramı çevreleyen Felemenk kısmıdır ve yaklaşık 3 cm kadar dokunmaktadır. Bu kısım sonrasında ehramda kullanılacak motifler belirlenerek dokumaya başlanmaktadır (Başaran, 2014:158).

1.2.3. Dokuma Sonrası İşlemler

Dokuma işlemi tamamlandıktan sonra tezgâhtan çıkarılan, iki kanat olarak dokunmuş ehram, saçak kısmının ortasından kesilip birbirinden ayrılmaktadır. Bu iki parça (kanat) dokuma daha sonra motiflerin birbirini takip etmesine dikkat edilerek dikişle birleştirilmektedir. Bu işlemden sonra ehram, Erzurum’da enine Bayburt’ta

boyuna, tüm vücudu saracak şekilde kullanılmaktadır. Ehramlar, orta yaşlılar tarafından sütlü kahve denen boz yani açık kahverengi dokunanlar, yaşlılar tarafından ise yörede mor olarak ifade edilen kahverengi ehramlar kullanılmaktadır. Beyaz renkli, kuşgözü ve sandal motiflerinin dokunduğu ehramlar ise yeni gelinler tarafından tercih edilmektedir. Günümüzde ehram dokumaları geleneksel kullanım biçimi olan ve giderek kullanımı azalan örtünme şekli dışında etek, ceket, kravat, elbise, şal, atkı, çanta, ayakkabı, yatak örtüsü, masa örtüsü, perde, yastık, namazlık vb. alanlarda kullanımı görülmektedir. (Başaran, 2014:164).

Fotoğraf 7: Farklı renklerde dokunmuş ehram örnekleri

Kaynak: Sema Şekerci: 26.02.2020

1.3. Eski Ehram Dokumalarının İncelenmesi

1.3.1. Eski Ehram Dokumalarındaki İplik Analizleri

İPLİK ANALİZİ: 1			
Türü	Kumaş		
Dokumanın Bulunduğu Yer:	Bayburt		
Dokumanın Yapıldığı Yıl:	Bilinmiyor		
Dokumanın Sahibi:	Sevim Ataner		
Dokumanın Yaşı:	Bilinmiyor		
Numune Dokumanın Eni-Boy:	10 cm. X 10 cm.		
Dokumada Kullanılan Motifler:	Yıldızın Oynaşı		
Dokumanın İplik Numası:	Atkı:	Çözü:	
	19 Nm	15 Nm	
Dokumanın Hammaddesi	Atkı:	Çözü:	Motif:
	Yün	Yün	Pamuk
Dokuma Tekniği	Bezayağı		
Araştırma Tarihi	10.01.2019		
Fotoğrafı Çeken	Sema Şekerci		
Açıklama; Atkı ve çözgüde kullanılan iplikler elde eğrilerek yünün doğal rengi kullanılmıştır. Motif ipliğinin az olması nedeniyle iplik numarası hesaplanamamıştır.			

İPLİK ANALİZİ: 2			
Türü	Kumaş		
Dokumanın Bulunduğu Yer:	Bayburt		
Dokumanın Yapıldığı Yıl:	Bilinmiyor		
Dokumanın Sahibi:	Sevim Ataner		
Dokumanın Yaşı:	Bilinmiyor		
Numune Dokumanın Eni-Boy:	10 cm. X 10 cm.		
Dokumada Kullanılan Motifler:	Çark Yıldızı		
Dokumanın İplik Numası:	Atkı:	Çözü:	
	21 Nm.	18,50 Nm.	
Dokumanın Hammaddesi	Atkı:	Çözü:	Motif:
	Yün	Yün	Pamuk
Dokuma Tekniği	Bezayağı		
Araştırma Tarihi	10.01.2019		
Fotoğrafi Çeken	Sema Şekerci		
Açıklama; Atkı ve Çözgüde kullanılan iplikler elde eğrilmiş ve yünün doğal rengi kullanılmıştır. Motif ipliğinin az olması nedeniyle iplik numarası hesaplanamamıştır.			

İPLİK ANALİZİ: 3			
Türü	Kumaş		
Dokumanın Bulunduğu Yer:	Bayburt		
Dokumanın Yapıldığı Yıl:	Bilinmiyor		
Dokumanın Sahibi:	Sevim Ataner		
Dokumanın Yaşı:	Bilinmiyor		
Numune Dokumanın Eni-Boy:	10 cm. X 10 cm.		
Dokumada Kullanılan Motifler:	Pirinç Deni		
Dokumanın İplik Numası:	Atkı:	Çözü:	
	18,50 Nm.	15,50 Nm.	
Dokumanın Hammaddesi	Atkı:	Çözü:	Motif:
	Yün	Yün	Pamuk
Dokuma Tekniği	Bezayağı		
Araştırma Tarihi	10.01.2019		
Fotoğrafi Çeken	Sema Şekerci		
Açıklama; Atkı ve çözgüde kullanılan iplikler elde eğilerek yünün doğal rengi kullanılmıştır. Motif ipliğinin az olması nedeniyle iplik numarası hesaplanamamıştır.			

İPLİK ANALİZİ: 4			
Türü	Kumaş		
Dokumanın Bulunduğu Yer:	Bayburt		
Dokumanın Yapıldığı Yıl:	Bilinmiyor		
Dokumanın Sahibi:	Sevim Ataner		
Dokumanın Yaşı:	Bilinmiyor		
Numune Dokumanın Eni-Boyu:	10 cm. X 10 cm.		
Dokumada Kullanılan Motifler:	Erzurum Gordası		
Dokumanın İplik Numası:	Atkı:	Çözü:	
	9 Nm.	9,30 Nm.	
Dokumanın Hammaddesi	Atkı:	Çözü:	Motif:
	Yün	Yün	Pamuk
Dokuma Tekniği	Bezayağı		
Araştırma Tarihi	10.01.2019		
Fotoğrafi Çeken	Sema Şekerci		
Açıklama; Atkı ve çözgüde kullanılan iplikler elde eğilerek yünün doğal rengi kullanılmıştır. Motif ipliğinin az olması nedeniyle iplik numarası hesaplanamamıştır.			

İPLİK ANALİZİ: 5			
Türü	Kumaş		
Dokumanın Bulunduğu Yer:	Bayburt		
Dokumanın Yapıldığı Yıl:	Bilinmiyor		
Dokumanın Sahibi:	Sevim Ataner		
Dokumanın Yaşı:	Bilinmiyor		
Numune Dokumanın Eni-Boy:	10 cm. X 10 cm.		
Dokumada Kullanılan Motifler:	Beli Bağlı Boyun Bağı		
Dokumanın İplik Numası:	Atkı:	Çözü:	
	17 Nm.	14 Nm.	
Dokumanın Hammaddesi	Atkı:	Çözü:	Motif:
	Yün	Yün	Pamuk
Dokuma Tekniği	Bezayağı		
Araştırma Tarihi	10.01.2019		
Fotoğrafi Çeken	Sema Şekerci		
Açıklama; Atkı ve çözgüde kullanılan iplikler elde eğrilerek yünün doğal rengi kullanılmıştır. Motif ipliğinin az olması nedeniyle iplik numarası hesaplanamamıştır.			

İPLİK ANALİZİ: 6			
Türü	Kumaş		
Dokumanın Bulunduğu Yer:	Bayburt		
Dokumanın Yapıldığı Yıl:	Bilinmiyor		
Dokumanın Sahibi:	Sevim Ataner		
Dokumanın Yaşı:	Bilinmiyor		
Numune Dokumanın Eni-Boyu:	10 cm. X 10 cm.		
Dokumada Kullanılan Motifler:	Pirinç Deni		
Dokumanın İplik Numası:	Atkı:	Çözüğü:	
	18,50 Nm.	14,50 Nm.	
Dokumanın Hammaddesi	Atkı:	Çözüğü:	Motif:
	Yün	Yün	Pamuk
Dokuma Tekniği	Bezayağı		
Araştırma Tarihi	10.01.2019		
Fotoğrafı Çeken	Sema Şekerci		
Açıklama; Atkı ve çözgüde kullanılan iplikler elde eğilerek yünün doğal rengi kullanılmıştır. Motif ipliğinin az olması nedeniyle iplik numarası hesaplanamamıştır.			

İPLİK ANALİZİ: 7			
Türü	Kumaş		
Dokumanın Bulunduğu Yer:	Bayburt		
Dokumanın Yapıldığı Yıl:	Bilinmiyor		
Dokumanın Sahibi:	Sevim Ataner		
Dokumanın Yaşı:	Bilinmiyor		
Numune Dokumanın Eni-Boy:	10 cm. X 10 cm.		
Dokumada Kullanılan Motifler:	Elma Şeleği		
Dokumanın İplik Numası:	Atkı:	Çözü:	
	13 Nm.	13 Nm.	
Dokumanın Hammaddesi	Atkı:	Çözü:	Motif:
	Yün	Yün	Pamuk
Dokuma Tekniği	Bezayağı		
Araştırma Tarihi	10.01.2019		
Fotoğrafi Çeken	Sema Şekerci		
Açıklama; Atkı ve çözgüde kullanılan iplikler elde eğilerek yünün doğal rengi kullanılmıştır. Motif ipliğinin az olması nedeniyle iplik numarası hesaplanamamıştır.			

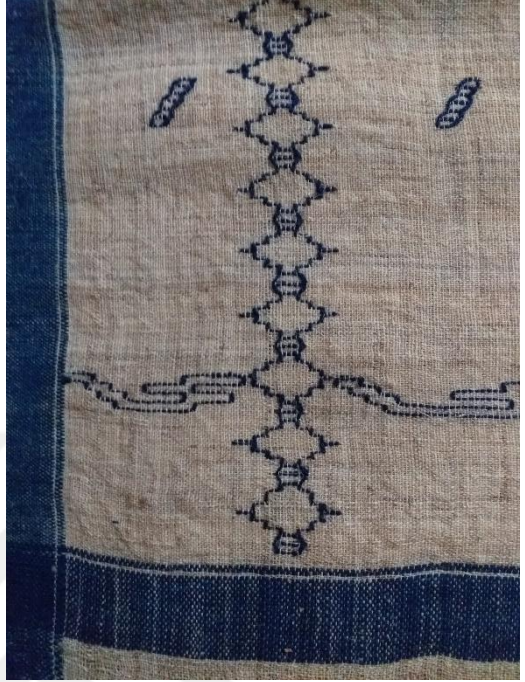
İPLİK ANALİZİ: 8			
Türü	Kumaş		
Dokumanın Bulunduğu Yer:	Bayburt		
Dokumanın Yapıldığı Yıl:	Bilinmiyor		
Dokumanın Sahibi:	Sevim Ataner		
Dokumanın Yaşı:	Bilinmiyor		
Numune Dokumanın Eni-Boyu:	10 cm. X 10 cm.		
Dokumada Kullanılan Motifler:	Hanım Göbeği		
Dokumanın İplik Numası:	Atkı:	Çözüğü:	
	13,30 Nm.	13. Nm.	
Dokumanın Hammaddesi	Atkı:	Çözüğü:	Motif:
	Yün	Yün	Pamuk
Dokuma Tekniği	Bezayağı		
Araştırma Tarihi	10.01.2019		
Fotoğrafı Çeken	Sema Şekerci		
Açıklama; Atkı ve çözgüde kullanılan iplikler elde eğilerek yünün doğal rengi kullanılmıştır. Motif ipliğinin az olması nedeniyle iplik numarası hesaplanamamıştır.			

İPLİK ANALİZİ: 9			
Türü	Kumaş		
Dokumanın Bulunduğu Yer:	Bayburt		
Dokumanın Yapıldığı Yıl:	Bilinmiyor		
Dokumanın Sahibi:	Sevim Ataner		
Dokumanın Yaşı:	Bilinmiyor		
Numune Dokumanın Eni-Boy:	10 cm. X 10 cm.		
Dokumada Kullanılan Motifler:	Beli Bağlı Boyun Bağı		
Dokumanın İplik Numası:	Atkı:	Çözü:	
	16 Nm.	14 Nm.	
Dokumanın Hammaddesi	Atkı:	Çözü:	Motif:
	Yün	Yün	Pamuk
Dokuma Tekniği	Bezayağı		
Araştırma Tarihi	10.01.2019		
Fotoğrafı Çeken	Sema Şekerci		
Açıklama. Atkı ve Çözgüde kullanılan iplikler elde eğrilmiş ve yünün doğal rengi kullanılmıştır. Motif ipliğinin az olması nedeniyle iplik numarası belirlenemedi.			

İPLİK ANALİZİ: 10			
Türü	Kumaş		
Dokumanın Bulunduğu Yer:	Bayburt		
Dokumanın Yapıldığı Yıl:	Bilinmiyor		
Dokumanın Sahibi:	Sevim Ataner		
Dokumanın Yaşı:	Bilinmiyor		
Numune Dokumanın Eni-Boy:	10 cm. X 10 cm.		
Dokumada Kullanılan Motifler:	Üç Mercimekler		
Dokumanın İplik Numası:	Atkı:	Çözüğü:	
	9,50 Nm.	11 Nm.	
Dokumanın Hammaddesi	Atkı:	Çözüğü:	Motif:
	Yün	Yün	Pamuk
Dokuma Tekniği	Bezayağı		
Araştırma Tarihi	10.01.2019		
Fotoğrafı Çeken	Sema Şekerci		
Açıklama. Atkı ve Çözügüde kullanılan iplikler elde eğrilmiş ve yünün doğal rengi kullanılmıştır. Motif ipliğinin az olması nedeniyle iplik numarası belirlenemedi.			

1.3.2.Eski Ehram Dokumalarındaki Kumaş Analizleri

KUMAŞ KİMLİK FORMU: 1				
Dokumanın Bulunduğu Yer	Bayburt			
Dokumanın Yapıldığı Yıl	1962			
Dokumacı Adı-Soyadı	Ayser Balaban			
Dokumacının Yaşı	82			
Dokumanın Eni-Boyu	91 cm. x 2,12cm.			
Dokumada Kullanılan Motifler	Elma şeleği Çift zincir Saat gordası			
Dokumanın Sıklığı	Atkı 13 tel/cm	Çözüğü 11 tel/cm		
Dokumanın Hammaddesi	Atkı Yün	Çözüğü Yün	Motif Pamuk	
Dokuma Tekniği	Bezayağı			
Araştırma Tarihi	25.03.2020			
Fotoğrafı Çeken	Sema Şekerci			
Açıklama; Dokumanın zemininde yünün doğal rengi, felemenk ve motif kısmında ise boyanmış lacivert pamuk iplikler kullanılmıştır. Kumaşın iç kısmında dikey yönde kullanılan motif çift zincir, felemenk üzerinde pirinç deni ve onun üzerinde yatay bölünmeyi gerçekleştiren kısımda ise saat gordası yer almaktadır. İki kanat dikişle birleştirilmeden ve saçakları yapılmamış bir şekilde sandıkta muhafaza edilmektedir.				

KUMAŞ KİMLİK FORMU:2			
Dokumanın Bulunduğu Yer	Bayburt		
Dokumanın Yapıldığı Yıl	1973		
Dokumacı Adı-Soyadı	Ayser Balaban		
Dokumacının Yaşı	82		
Dokumanın Eni-Boyu	94 cm. x 2,22cm.		
Dokumada Kullanılan Motifler	Üç mercimekler Aynalı kutular Yarım gorda		
Dokumanın Sıklığı	Atkı 15 tel/cm	Çözü 11 tel/cm	
Dokumanın Hammaddesi	Atkı Yün	Çözü Yün	Motif Pamuk
Dokuma Tekniği	Bezayağı		
Araştırma Tarihi	25.03.2020		
Fotoğrafı Çeken	Sema Şekerci		
Açıklama; Dokumanın zemininde yünün doğal rengi, felemenk ve motif kısmında ise boyanmış lacivert pamuk iplikler kullanılmıştır. Kumaşın iç kısmında dikey yönde kullanılan motif aynalı kutular, felemenk üzerinde üç mercimekler ve onun üzerinde yatay bölünmeyi gerçekleştiren kısımda ise yarım gorda yer almaktadır. İki kanat dikişle birleştirilmeden ve saçakları yapılmamış bir şekilde sandıkta muhafaza edilmektedir.			

KUMAŞ KİMLİK FORMU:3				
Dokumanın Bulunduğu Yer	Bayburt			
Dokumanın Yapıldığı Yıl	1962			
Dokumacı Adı-Soyadı	Ayser Balaban			
Dokumacının Yaşı	82			
Dokumanın Eni-Boy	90 cm. x 2,21 cm.			
Dokumada Kullanılan Motifler	Kuşgözü			
Dokumanın Sıklığı	Atkı 12 tel/cm	Çözü 12 tel/cm		
Dokumanın Hammaddesi	Atkı Yün	Çözü Yün-Pamuk	Motif Yün-Pamuk	
Dokuma Tekniği	Bezayağı			
Araştırma Tarihi	25.03.2020			
Fotoğrafı Çeken	Sema Şekerci			
Açıklama; Açıklama; Dokumanın zemininde yünün doğal rengi, felemenk kısmında ise beyaz pamuk iplikler kullanılmıştır. İki kanat dikişle birleştirilmeden ve saçakları yapılmamış bir şekilde sandıkta muhafaza edilmektedir.				

KUMAŞ KİMLİK FORMU:4			
Dokumanın Bulunduğu Yer	Bayburt		
Dokumanın Yapıldığı Yıl	1968		
Dokumacı Adı-Soyadı	Ayser Balaban		
Dokumacının Yaşı	82		
Dokumanın Eni-Boy	98 cm. x 2,21cm.		
Dokumada Kullanılan Motifler	Elmas küpe Aynalı kutular Yıldızın oynaşı Saat gordası		
Dokumanın Sıklığı	Atkı 15 tel/cm	Çözü 12 tel/cm	
Dokumanın Hammaddesi	Atkı Yün	Çözü Yün	Motif Pamuk
Dokuma Tekniği	Bezayağı		
Araştırma Tarihi	25.03.2020		
Fotoğrafı Çeken	Sema Şekerci		
Açıklama; Dokumanın zemininde yünün doğal rengi, felemenk ve motif kısmında ise beyaz pamuk iplikler kullanılmıştır. Kumaşın iç kısmında dikey yönde kullanılan motif aynalı kutular, felemenk üzerinde yıldızın oynaşı ve onun üzerinde yatay bölünmeyi gerçekleştiren kısımda ise yarım gorda yer almaktadır. İki kanat dikişle birleştirilmeden ve saçakları yapılmamış bir şekilde sandıkta muhafaza edilmektedir.			

KUMAŞ KİMLİK FORMU:5			
Dokumanın Bulunduğu Yer	Bayburt		
Dokumanın Yapıldığı Yıl	1970		
Dokumacı Adı-Soyadı	Ayser Balaban		
Dokumacının Yaşı	82		
Dokumanın Eni-Boy	95 cm. x 2,26cm.		
Dokumada Kullanılan Motifler	Pirinç deni Mercimek Aynalı kutular Saat gordası		
Dokumanın Sıklığı	Atkı 13 tel/cm	Çözü	14 tel/cm
Dokumanın Hammaddesi	Atkı Yün	Çözü Yün	Motif Pamuk
Dokuma Tekniği	Bezayağı		
Araştırma Tarihi	25.03.2020		
Fotoğrafı Çeken	Sema Şekerci		
Açıklama; Dokumanın zemininde yünün doğal rengi, felemenk ve motif kısmında ise boyanmış lacivert pamuk iplikler kullanılmıştır. Kumaşın iç kısmında dikey yönde kullanılan motif aynalı kutular, felemenk üzerinde mercimek ve onun üzerinde yatay bölünmeyi gerçekleştiren kısımda ise saat gordası yer almaktadır. İki kanat dikişle birleştirilmeden ve saçakları yapılmamış bir şekilde sandıkta muhafaza edilmektedir.			

KUMAŞ KİMLİK FORMU:6			
Dokumanın Bulunduğu Yer	Bayburt		
Dokumanın Yapıldığı Yıl	1966		
Dokumacı Adı-Soyadı	Ayser Balaban		
Dokumacının Yaşı	82		
Dokumanın Eni-Boyu	94 cm. x 2,18cm.		
Dokumada Kullanılan Motifler	Saat kordonu Çift zincir Pirinç deni		
Dokumanın Sıklığı	Atkı 11 tel/cm	Çözü	11 tel/cm
Dokumanın Hammaddesi	Atkı Yün	Çözü Yün	Motif Pamuk
Dokuma Tekniği	Bezayağı		
Araştırma Tarihi	25.03.2020		
Fotoğrafı Çeken	Sema Şekerci		
Açıklama; Dokumanın zemininde yünün doğal rengi, felemenk ve motif kısmında ise boyanmış lacivert pamuk iplikler kullanılmıştır. Kumaşın iç kısmında dikey yönde kullanılan motif çift zincir, felemenk üzerinde pirinç deni ve onun üzerinde yatay bölünmeyi gerçekleştiren kısımda ise saat gordası yer almaktadır. İki kanat dikişle birleştirilip saçak kısmı yapılmıştır.			

KUMAŞ KİMLİK FORMU:7			
Dokumanın Bulunduğu Yer	Bayburt		
Dokumanın Yapıldığı Yıl	1960		
Dokumacı Adı-Soyadı	Ayser Balaban		
Dokumacının Yaşı	82		
Dokumanın Eni-Boyu	89 cm. x 2,17cm.		
Dokumada Kullanılan Motifler	Antika Pirinç deni Tetikli zincir İsimsiz Gorda		
Dokumanın Sıklığı	Atkı 13 tel/cm	Çözüğü 13 tel/cm	
Dokumanın Hammaddesi	Atkı Yün	Çözüğü Yün	Motif Pamuk
Dokuma Tekniği	Bezayağı		
Araştırma Tarihi	25.03.2020		
Fotoğrafı Çeken	Sema Şekerci		
Açıklama; Dokumanın zemininde beyaz yün ceviz kozalağı ile boyanmış, felemenk ve motif kısmında ise lacivert pamuk iplikler kullanılmıştır. Kumaşın iç kısmında dikey yönde kullanılan motif tetikli zincir, felemenk üzerinde pirinç deni ve onun üzerinde yatay bölünmeyi gerçekleştiren kısımda ise isimsiz gorda yer almaktadır. Motif iplikleri erimiş ve bütünlüğünü kaybetmiştir.			

2.BÖLÜM

**GÜNÜMÜZDE EHRAM DOKUMALARIN'DA KULLANILAN FARKLI
DOĞAL BOYARMADDE VE İPLİKLER'İN ANALİZLERİ İLE ÖRNEK
EHRAM DOKUMALARI**

2.BÖLÜM

GÜNÜMÜZDE EHRAM DOKUMALARIN'DA KULLANILAN FARKLI DOĞAL BOYARMADDE VE İPLİKLER'İN ANALİZLERİ İLE ÖRNEK EHRAM DOKUMALARI

2.1. Günümüzde Ehram Dokumalarında Kullanılan Farklı Doğal Boyarmaddeler

Doğa, bitki çeşitliliği bakımından oldukça zengindir. Doğal diğer adıyla bitkisel boyamacılık, kendiliğinden var olan ya da kültür olarak yetiştirilen bitkilerle yapılmaktadır. Bu bitkilerin bazılarının tamamı boyamada kullanılırken, bazılarının ise yaprak, meyve, meyve kabuğu, tohum, gövde, gövde kabuğu, kök gibi kısımları taze veya kuru olarak kullanılmaktadır. Bitkisel boyamacılık, bitki büyümesini tamamlayıp olgunluğa erişince toplanıp değişik işlemlere tabi tutularak boya elde edilmesi ve bu boyalarla ipek, yün, pamuk, keten vs. gibi doğal liflerin boyanmasıdır (Etikan, 2011: 11-16).

Tez çalışmasında pamuk, yün, ipek ve keten ipliklerde boyama denemeleri yapılmıştır. Bu bitkisel boyarmaddeler içerisinde aşağıda açıklanan bitkiler en iyi sonuç vermesi (renk, haslık, kolay bulunabilmesi v.b.) nedeni ile tercih edilmiştir. Doğal iplikler üzerinde çalışmanın yapılmasının nedeni ise hem sağlıklı olması, hem de doğal boyayı doğal malzeme üzerindeki etkisini görebilmektir. Yapılan deneysel çalışmalarda kimyasal hammadde ve boyarmaddelere yer verilmemiştir.

2.1.1. Papatya(Anthemischia)

Papatya olarak adlandırılan pek çok türü geçmişten günümüze kadar ipek ve yün boyamacılıkta oldukça çok kullanılmıştır. Yıllık bitkisi olan papatya 30cm. kadar uzayabilen, beyaz, ortasında sarı renkli disk ve beyaz patelleri bulunan çiçeklere sahip bir bitkidir. Sarı apigeninin boyarmaddesi çiçeklerinde bulunmaktadır(foto 7). Türkiye'de yaklaşık 50 tür papatya yetişmektedir. Bu bitkileri birbirinden ayırt etmek oldukça zordur. Papatyaların 10 türünden fazlası boyarmadde olarak kullanılmaktadır. Boyama işlemi için genellikle bitkinin kurutulmuş ve öğütülmüş çiçeklerinden, mordanlama yöntemine göre boyama işlemi yapılmaktadır. Şap mordanlı yün ile parlak sarı, krom mordanlı yün ile

tarçın, Saçıkıbrısla mordanlanmış yün ile metalik sarı renk alır (Tüm Cebeci, 2007: 657-674).

Fotoğraf 8: Papatya

Kaynak: Mustafa Genç Arşivi

2.1.2. Cehri

Boya maddesi, cehrinin meyvesinden elde edilmektedir. Cehrinin meyveleri 6-7 mm çapında olup koyu yeşil renkli ve tüysüzdür. Meyvenin iç kısmında ise parlak sarı renkli 2- 4 adet tohum bulunmaktadır (foto 8). Cehri meyveleri sarı yeşil olduğu zaman bölgenin yükseltisine bağlı olarak Temmuz-Ağustos ayları gibi toplanıp gölgede kuruduktan sonra öğütülerek boyamalarda kullanılmaktadır (Genç, 2014).

Anadolu'da cehri Tokat (Erbaa, Zile), Çorum (İskip, Mecitözü), Amasya (Vezirköprü), Sivas, Kayseri, Ankara, Nevşehir (Ürgüp), Niğde, Konya, Yozgat, Maraş, Gaziantep, Sinop (Boyabat), Afyon, Uşak illerinde yetişmektedir (Karadağ, 2007: 34).

Fotoğraf 9: Cehri

Kaynak: Mustafa Genç Arşivi

2.1.3. Kökboya

Bitkisel boyarmaddelerden kullanımı en yaygın olanı kökboyadır. Yün, pamuk, ipek gibi doğal elyaf ve kumaşların renklendirilmesinde önemli bir hammadde olmuştur. Tercih edilen mordan maddesine göre; Kırmızı, turuncu, kahve ve mor tonlarının elde edilmesinde kullanılmaktadır.

Kökboya 1-2 m. boyunda rizozomlu çok yıllık ve verimli topraklarda yetişen bir bitki türüdür (foto 9). Yazın yetişen bu bitkinin soluk sarı renklerde çiçekleri bulunmaktadır. Kışın çiçekleri dökülen bitkinin baharda çiçekleri tekrar açmaktadır. Yapraklar 4-6 adet, aynı boğumdan daireseldir. Kökboyanın anavatanı Anadolu'dur (Karadağ,2007: 72).

Fotoğraf 10: Kökboya

Kaynak: Mustafa Genç Arşivi

2.1.4. Meşe Palamudu

Palamut meşesi 25 metre yüksekliğine kadar uzanan bir ağaçtır. Meyveleri genellikle iki yılda olgunlaşmaktadır. Palamut meşesinin meyvesi pelit ve kadeh olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır (foto 10). Palamut meşesinin içerdiği boyarmadde tanendir. Olgunlaşmasına bağlı olarak tanen miktarı azabilir. Bu nedenle toplama işlemi; meyvelerin henüz tamamen olgunlaşmadığı bir tarih olan 15 Ağustos – 15 Eylül tarihleri arasında yapılmaktadır. Ağaç 5 -10 yaşından itibaren meyve vermeye başlar, fakat en bol ürünü 25 – 30 yaşından sonra alınır (Tüm Cebeci, 2020: 667-674). Palamut meşesi boyamanın yanı sıra pamuğu mordanlamak içinde kullanılmaktadır. Palamut meşesi öğütülmüş ya da bütün olarak kullanıldığı zaman, bir gün önceden suda bekletilmelidir. Mordansız ya da önceden şap, krom, göztaş ve saçıkıbrıs ile mordanlama yapılarak farklı renkler sarı, yeşil ve kahverengi tonları elde edilmektedir (Parlak, 2007: 129). Meşe palamudu tez çalışmasında boyarmadde dışında mordan olarak da kullanılmıştır.

Fotoğraf 11: Meşe Palamudu

Kaynak: Mustafa Genç Arşivi

2.1.5. Ceviz

Ceviz bitkisel boyarmaddeler içerisinde mordanlama işlemine gerek duyulmadan direkt olarak boyama özelliğine sahiptir. İçerisinde bulunan juglon boyanın tutunmasını sağlamaktadır (foto 11). Bitkinin gölgede kurutularak öğütülmüş yaprakları ve meyvenin dış kabuğu ezilerek bir gün su içerisinde bekletildikten sonra boyama işlemi gerçekleştirilmelidir. Kahverengi tonları elde edilmektedir (Parlak, 2007: 85).

Fotoğraf 12: Ceviz

Kaynak: Mustafa Genç Arşivi

2.1.6. Safran

Safran *Crocussativus* L. Türünün kurutulmuş stigmalarıdır. Bu tür 20 santimetreye kadar boyu uzayabilen sonbaharda mor renkli büyük çiçekler açan yumrulu bir bitkidir. Safranbolu köylerinde yetiştirilmektedir. Safran koku verici ve doğal boyarmadde olarak kullanılmaktadır (foto 12). Boyama yöntemi mordanlı veya direkt olarak yapılmaktadır. Sarı ve turuncu tonlarında kullanılmaktadır (Karadağ, 2007: 97).

Fotoğraf 13: Safran

Kaynak:<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.ensonhaber.com%2Fgundem%2Fsafran-nedir-1-kilo-safran-ne-kadar-safranin-faydalari&psig=AOvVaw0ExQWCmLBE9cQbjixj5SMX&ust=1654082860722000&source=images&cd=vfe&ved=0CAwQjRxqFwoTCJiMiKHRifgCFQAAAAAdAAAAABAE>

2.1.7. Havaciva

Halk arasında egnik, karuvernük, havlıcan, eşek hıyarı gibi isimlerle bilinen havaciva otu mor ve kahverengi tonlarını elde etmek için kullanılmaktadır. 10 ile 30 santimetre boylarında, çok yıllık, tüylü, Nisan ve Temmuz aylarında mavi renkli çiçekler açan kırmızı köklü otsu bir bitkidir (Karadağ, 2007: 54). Gövde dik ya da yatık gelişebilmektedir. İç Anadolu'da Eskişehir, Kayseri ve Ankara 'da bazı Türlerine rastlanır. Havacivaylamordanlı ve mordanlı olarak boyama yapılabilir (foto 13). Kullanılan mordan maddesine renklerin niteliği değişmektedir şap ile kızıl kahve elde edilmektedir (Karadağ, 2007: 93).

Fotoğraf 14: Havaciva

Kaynak: https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fkadinloji.com%2Fhava-civa-otu%2F&psig=AOvVaw3nmnRVEPMR1m4o_aWCVLmdD&ust=1654082693846000&source=images&cd=vfe&ved=0CAwQjRxqFwoTCMDY66zQifgCFQAA_AAAAdAAAAABAI

2.1.8. Kına

Kına beyazdan açık kırmızı renklere kadar çiçekler açan bir bitkidir. Kınanın ana vatanı Kuzey ve Doğu Afrika, Madagaskar, Hindistan ve Endonezya'nın Sunda adalarıdır (foto 14). Yaprakları kurutulup öğütüldükten sonra boyamada kullanılmaktadır. Mordan maddesine göre sarı yeşil ve kahverengi tonları elde edilmektedir (Karadağ, 2007: 68).

Fotoğraf 15: Kına

Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Lawsonia_inermis_0002.jpg

2.1.9. Hindistan Çividi (İndigo)

İndigo MÖ 4000 ile 2000’li yıllarda Hindistan’a ait olan, bugün Pakistan sınırları içinde bulunan vadide yetişmektedir. Bitki Hindistan’da indigo boyası üretimi için en eski bilinen bitkidir (foto 16). Romalılar bu terimi “inducum” mavi boyama olarak tanımlamışlardır. Boyama işlemi “Indigofera tinctoria” bitkisinin yaprakları fermentasyonu sonucunda elde edilen indigo yardımcı kimyasal maddeler kullanılarak küp boyama yöntemiyle yapılmaktadır (Karadağ, 2007:57).

Fotoğraf 16: İndigo

Kaynak: Mustafa Genç Arşivi

2.2. Mordanlama Ve Boyamada İşlem Aşamaları

2.2.1.Mordanlama da Kullanılan Maddeler

Bitkisel boyamacılıkta renkleri sabitleme maddesi olarak ve genellikle değişik renkler elde etmek için kullanılan yardımcı maddelere ihtiyaç vardır. Bu maddelere mordan denilmektedir. Mordanlama işlemi ise belirli oranda mordan maddesinin boyanacak olan malzemeye boyama öncesinde, boyama sırasında veya boyama sonrasında yapılmaktadır. Bazı zamanlarda birden fazla mordanlama işlemi de uygulanmaktadır. Boyanacak yüzeyin emiş gücünü artıran mordanlar doğal ve kimyasal olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Doğal olanlar; meşe palamudu, sirke, ekşi erik suyu, kil, kireç, mazi, sığır idrarı, odun külü vs. kimyasal olanlar; şap, soda, sodyum sülfat, sodyum karbonat, bakır sülfat, alüminyum sülfat gibi metal oksitlerdir. Bu maddeler farklı renk tonlarını elde etmek içinde kullanılmaktadır (Karadağ, 2007: 35-73).

2.2.2. Şap [KAl(SO₄)₃.12H₂O]

Anadolu'da geleneksel yün boyamacılığında yaygın olarak kullanılan mordan maddesidir. Kolayca temin edilmesi kullanım oranını arttırmıştır. İçinde yabancı madde

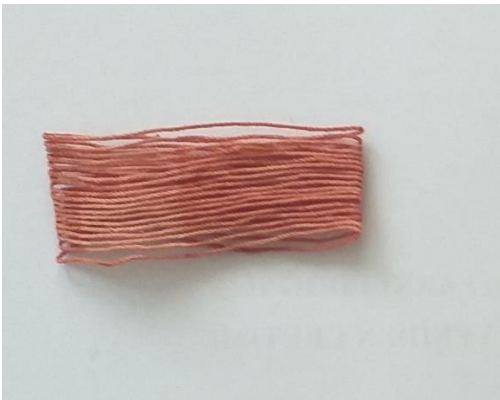
bunmaz sodaya benzer, renksiz kristaller halindedir. Mordanlamada ipliğin miktarının % 15-25 arasında kullanılmaktadır. Su ve sabunlu su içerisinde kalmış yünlerde sertleşme ve liflerin üzerinde yapışkan tabaka meydana gelmesine sebep olur (Parlak, 2007:53).

2.2.3. Saçıkıbrıs ($\text{FeSO}_4 \cdot 7\text{H}_2\text{O}$)

Taş boya, kara boya olarak bilinen saçıkıbrıs bütün boyarmaddelerden en koyu renklerin ve siyahın elde edilmesinde kullanılır. Işık haslığı yüksektir. Kullanılması gereken miktar ipliğin % 3'ü kadardır. Çok fazla kullanıldığı zaman yünün çürümesine sebep olur (Parlak, 2007:53).

2.2.4. Boyamada İşlem Aşamaları

Boyamada işlem aşamalarına değinecek olursak öncelikle boyanacak malzeme miktarı belirlenmek önem taşımaktadır. Bu malzeme kumaş olabileceği gibi iplik de olabilmektedir. Ardından boyama için kabın içerisine yeterli miktarda çözelti eklendikten sonra boyarmadde tartılarak bu çözeltinin içerisine ilave edilmektedir. Elde edilen hazırladığımız karışımın içerisine boyanacak malzeme de konulduktan sonra 80 °C – 100 °C ısı ortamında 60 dk kaynatılmaktadır. Boyanan iplik ya da kumaş kullanılmadan önce boyandığı kabın içerisinde bir gün daha bekletilip ertesi gün yıkanarak gölgede kurutulmaktadır.

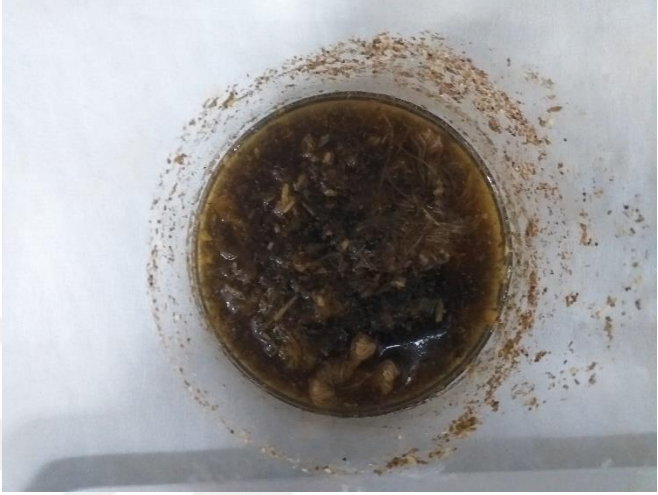
BOYAMA REÇETESİ: 1		
Kullanılan Boyar madde:	Kökboya	
Boyama Şekli:	Önceden mordanlama sonradan boyama	
Kullanılan Hammadde:	Keten	
Kullanılan Mordan:	Sodyum bi karbonat CHNaO_3	
Mordan Miktarı:	% 10	
Mordanlama Süresi:	60 dk	
Çözelti Oranı:	25-40 arası	
Boyarmadde Oranı:	1/1	
Kaynama Sıcaklığı:	55-65°C	
Kaynama Süresi:	60 dk	
Boyamadan Sonra Çözeltide Bekleme Süresi:	1 gün	

BOYAMA REÇETESİ: 2		
Kullanılan Boyar madde:	Meşe palamudu	
Boyama Şekli:	Önceden mordanlama sonradan boyama	
Kullanılan Hammadde:	Keten	
Kullanılan Mordan:	Sodyum bi karbonat CHNaO_3	
Mordan Miktarı:	% 10	
Mordanlama Süresi:	60 dk	
Çözelti Oranı:	25-40 arası	
Boyarmadde Oranı:	1/1	
Kaynama Sıcaklığı:	55-65°C	
Kaynama Süresi:	60 dk	
Boyamadan Sonra Çözeltide Bekleme Süresi:	1 gün	

BOYAMA REÇETESİ: 3	
Kullanılan Boyar madde:	Cehri
Boyama Şekli:	Önceden mordanlama sonradan boyama
Kullanılan Hammadde:	Keten
Kullanılan Mordan:	Sodyum bi karbonat CHNaO_3
Mordan Miktarı:	% 10
Mordanlama Süresi:	60 dk
Çözelti Oranı:	25-40 arası
Boyarmadde Oranı:	1/1
Kaynama Sıcaklığı:	55-65°C
Kaynama Süresi:	60 dk
Boyamadan Sonra Çözeltide Bekleme Süresi:	1 gün

BOYAMA REÇETESİ: 4		
Kullanılan Boyar madde:	Ceviz	
Boyama Şekli:	Direkt boyama	
Kullanılan Hammadde:	Keten	
Kullanılan Mordan:	-	
Mordan Miktarı:	-	
Mordanlama Süresi:	-	
Çözelti Oranı:	25-40 arası	
Boyarmadde Oranı:	1/1	
Kaynama Sıcaklığı:	55-65°C	
Kaynama Süresi:	60 dk	
Boyamadan Sonra Çözeltide Bekleme Süresi:	1 gün	

BOYAMA REÇETESİ: 5		
Kullanılan Boyar madde:	Papatya	
Boyama Şekli:	Önceden mordanlama sonradan boyama	
Kullanılan Hammadde:	Keten	
Kullanılan Mordan:	Sodyum bi karbonat CHNaO_3	
Mordan Miktarı:	% 10	
Mordanlama Süresi:	60 dk	
Çözelti Oranı:	25-40 arası	
Boyarmadde Oranı:	1/1	
Kaynama Sıcaklığı:	55-65°C	
Kaynama Süresi:	60 dk	
Boyamadan Sonra Çözeltide Bekleme Süresi:	1 gün	

BOYAMA REÇETESİ: 6	
Kullanılan Boyar madde:	Muhabbet çiçeği
Boyama Şekli:	Önceden mordanlama sonradan boyama
Kullanılan Hammadde:	Keten
Kullanılan Mordan:	Sodyum bi karbonat CHNaO_3
Mordan Miktarı:	% 10
Mordanlama Süresi:	60 dk
Çözelti Oranı:	25-40 arası
Boyarmadde Oranı:	1/1
Kaynama Sıcaklığı:	55-65°C
Kaynama Süresi:	60 dk
Boyamadan Sonra Çözeltide Bekleme Süresi:	1 gün

BOYAMA REÇETESİ: 7		
Kullanılan Boyar madde:	Havaciva	
Boyama Şekli:	Önceden mordanlama sonradan boyama	
Kullanılan Hammadde:	Keten	
Kullanılan Mordan:	Sodyum bi karbonat CHNaO_3	
Mordan Miktarı:	% 10	
Mordanlama Süresi:	60 dk	
Çözelti Oranı:	25-40 arası	
Boyarmadde Oranı:	1/1	
Kaynama Sıcaklığı:	55-65°C	
Kaynama Süresi:	60 dk	
Boyamadan Sonra Çözeltide Bekleme Süresi:	1 gün	

BOYAMA REÇETESİ: 8		
Kullanılan Boyar madde:	Safran	
Boyama Şekli:	Önceden mordanlama sonradan boyama	
Kullanılan Hammadde:	Keten	
Kullanılan Mordan:	Sodyum bi karbonat CHNaO_3	
Mordan Miktarı:	% 10	
Mordanlama Süresi:	60 dk	
Çözelti Oranı:	25-40 arası	
Boyarmadde Oranı:	1/1	
Kaynama Sıcaklığı:	55-65°C	
Kaynama Süresi:	60 dk	
Boyamadan Sonra Çözeltide Bekleme Süresi:	1 gün	

BOYAMA REÇETESİ: 9		
Kullanılan Boyar madde:	İndigo	
Boyama Şekli:	Küp boyama	
Kullanılan Hammadde:	Yün	
Kullanılan Mordanlar:	Şap [KAl(SO ₄) ₃ .12H ₂ O]	
Mordan Miktarı:	% 6	
Mordanlama Süresi:	60 dk	
Çözelti Oranı:	25-40 arası	
Boyarmadde Oranı:	1/1	
Kaynama Sıcaklığı:	85°C	
Kaynama Süresi:	60 dk	
Boyamadan Sonra Çözeltide Bekleme Süresi:	1 gün	

BOYAMA REÇETESİ: 10		
Kullanılan Boyar madde:	Cehri	
Boyama Şekli:	Önceden mordanlama sonradan boyama	
Kullanılan Hammadde:	İpek	
Kullanılan Mordanlar:	Şap [KAl(SO ₄) ₃ ·12H ₂ O]	
Mordan Miktarı:	% 6	
Mordanlama Süresi:	60 dk	
Çözelti Oranı:	25-40 arası	
Boyarmadde Oranı:	1/1	
Kaynama Sıcaklığı:	85°C	
Kaynama Süresi:	60 dk	
Boyamadan Sonra Çözeltide Bekleme Süresi:	1 gün	

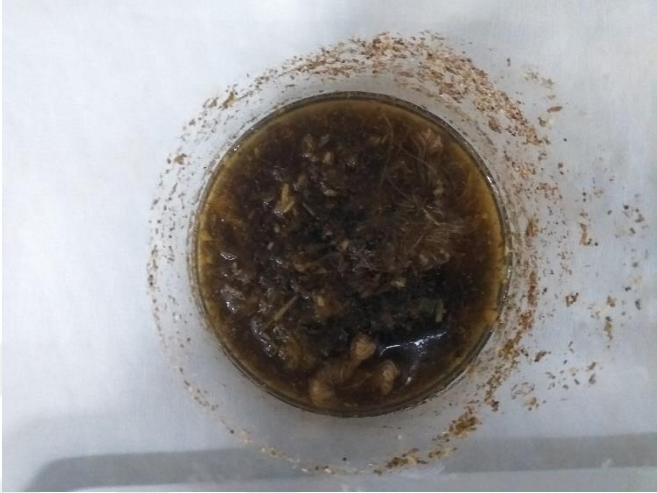
BOYAMA REÇETESİ: 11		
Kullanılan Boyar madde:	Kına	
Boyama Şekli:	Önceden mordanlama sonradan boyama	
Kullanılan Hammadde:	İpek	
Kullanılan Mordanlar:	Şap [KAl(SO ₄) ₃ .12H ₂ O]	
Mordan Miktarı:	% 6	
Mordanlama Süresi:	60 dk	
Çözelti Oranı:	25-40 arası	
Boyarmadde Oranı:	1/1	
Kaynama Sıcaklığı:	85°C	
Kaynama Süresi:	60 dk	
Boyamadan Sonra Çözeltide Bekleme Süresi:	1 gün	

BOYAMA REÇETESİ: 12		
Kullanılan Boyar madde:	Kına	
Boyama Şekli:	Önceden mordanlama sonradan boyama	
Kullanılan Hammadde:	Yün	
Kullanılan Mordanlar:	Saçıkıbrıs ($\text{FeSO}_4 \cdot 7\text{H}_2\text{O}$)	
Mordan Miktarı:	% 3	
Mordanlama Süresi:	60 dk	
Çözelti Oranı:	25-40 arası	
Boyarmadde Oranı:	1/1	
Kaynama Sıcaklığı:	85°C	
Kaynama Süresi:	60 dk	
Boyamadan Sonra Çözeltide Bekleme Süresi:	1 gün	

BOYAMA REÇETESİ: 13

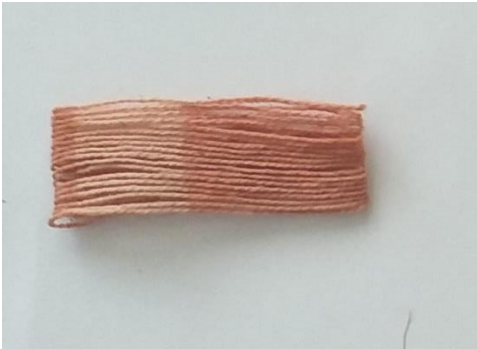
Kullanılan Boyar madde:	Muhabbet çiçeği	
Boyama Şekli:	Önceden mordanlama sonradan boyama	
Kullanılan Hammadde:	Yün	
Kullanılan Mordanlar:	Şap [KAI(SO ₄) ₃ .12H ₂ O]	
Mordan Miktarı:	% 6	
Mordanlama Süresi:	60 dk	
Çözelti Oranı:	25-40 arası	
Boyarmadde Oranı:	1/1	
Kaynama Sıcaklığı:	85°C	
Kaynama Süresi:	60 dk	
Boyamadan Sonra Çözeltide Bekleme Süresi:	1 gün	

BOYAMA REÇETESİ: 14		
Kullanılan Boyar madde:	Ceviz	
Boyama Şekli:	Direkt boyama	
Kullanılan Hammadde:	Yün	
Kullanılan Mordanlar:	-	
Mordan Miktarı:	-	
Mordanlama Süresi:	-	
Çözelti Oranı:	25-40 arası	
Boyarmadde Oranı:	1/1	
Kaynama Sıcaklığı:	85°C	
Kaynama Süresi:	60 dk	
Boyamadan Sonra Çözeltide Bekleme Süresi:	1 gün	

BOYAMA REÇETESİ: 15		
Kullanılan Boyar madde:	Papatya	
Boyama Şekli:	Önceden mordanlama sonradan boyama	
Kullanılan Hammadde:	Yün	
Kullanılan Mordanlar:	Şap [KAl(SO ₄) ₃ .12H ₂ O]	
Mordan Miktarı:	% 6	
Mordanlama Süresi:	60 dk	
Çözelti Oranı:	25-40 arası	
Boyarmadde Oranı:	1/1	
Kaynama Sıcaklığı:	85°C	
Kaynama Süresi:	60 dk	
Boyamadan Sonra Çözeltide Bekleme Süresi:	1 gün	

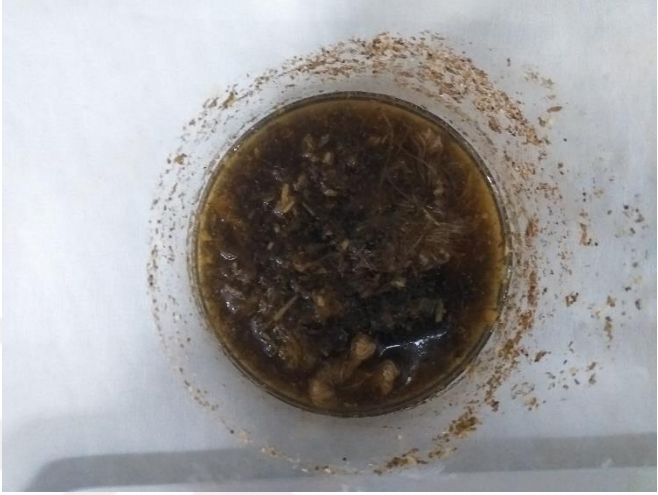
BOYAMA REÇETESİ: 16		
Kullanılan Boyar madde:	Safran	
Boyama Şekli:	Önceden mordanlama sonradan boyama	
Kullanılan Hammadde:	Yün	
Kullanılan Mordanlar:	Şap [KAl(SO ₄) ₃ .12H ₂ O]	
Mordan Miktarı:	% 6	
Mordanlama Süresi:	60 dk	
Çözelti Oranı:	25-40 arası	
Boyarmadde Oranı:	1/1	
Kaynama Sıcaklığı:	85°C	
Kaynama Süresi:	60 dk	
Boyamadan Sonra Çözeltide Bekleme Süresi:	1 gün	

BOYAMA REÇETESİ: 17		
Kullanılan Boyar madde:	Safran	
Boyama Şekli:	Önceden mordanlama sonradan boyama	
Kullanılan Hammadde:	Pamuk	
Kullanılan Mordanlar:	Meşe palamudu	
Mordan Miktarı:	% 5	
Mordanlama Süresi:	60 dk	
Çözelti Oranı:	25-40 arası	
Boyarmadde Oranı:	1/1	
Kaynama Sıcaklığı:	85°C	
Kaynama Süresi:	60 dk	
Boyamadan Sonra Çözeltide Bekleme Süresi:	1 gün	

BOYAMA REÇETESİ: 18		
Kullanılan Boyar madde:	Kökboya	
Boyama Şekli:	Önceden mordanlama sonradan boyama	
Kullanılan Hammadde:	Pamuk	
Kullanılan Mordanlar:	Meşe palamudu	
Mordan Miktarı:	% 5	
Mordanlama Süresi:	60 dk	
Çözelti Oranı:	25-40 arası	
Boyarmadde Oranı:	1/1	
Kaynama Sıcaklığı:	85°C	
Kaynama Süresi:	60 dk	
Boyamadan Sonra Çözeltide Bekleme Süresi:	1 gün	

BOYAMA REÇETESİ: 19		
Kullanılan Boyar madde:	Ceviz	
Boyama Şekli:	Direkt boyama	
Kullanılan Hammadde:	Pamuk	
Kullanılan Mordanlar:	-	
Mordan Miktarı:	-	
Mordanlama Süresi:	-	
Çözelti Oranı:	25-40 arası	
Boyarmadde Oranı:	1/1	
Kaynama Sıcaklığı:	85°C	
Kaynama Süresi:	60 dk	
Boyamadan Sonra Çözeltide Bekleme Süresi:	1 gün	

BOYAMA REÇETESİ: 20		
Kullanılan Boyar madde:	Meşe palamudu	
Boyama Şekli:	Önceden mordanlama sonradan boyama	
Kullanılan Hammadde:	Pamuk	
Kullanılan Mordanlar:	Meşe palamudu	
Mordan Miktarı:	% 5	
Mordanlama Süresi:	60 dk	
Çözelti Oranı:	25-40 arası	
Boyarmadde Oranı:	1/1	
Kaynama Sıcaklığı:	85°C	
Kaynama Süresi:	60 dk	
Boyamadan Sonra Çözeltide Bekleme Süresi:	1 gün	

BOYAMA REÇETESİ: 21		
Kullanılan Boyar madde:	Papatya	
Boyama Şekli:	Önceden mordanlama sonradan boyama	
Kullanılan Hammadde:	Pamuk	
Kullanılan Mordanlar:	Meşe palamudu	
Mordan Miktarı:	% 5	
Mordanlama Süresi:	60 dk	
Çözelti Oranı:	25-40 arası	
Boyarmadde Oranı:	1/1	
Kaynama Sıcaklığı:	85°C	
Kaynama Süresi:	60 dk	
Boyamadan Sonra Çözeltide Bekleme Süresi:	1 gün	

BOYAMA REÇETESİ: 22		
Kullanılan Boyar madde:	Cehri	
Boyama Şekli:	Önceden mordanlama sonradan boyama	
Kullanılan Hammadde:	Pamuk	
Kullanılan Mordanlar:	Meşe palamudu	
Mordan Miktarı:	% 5	
Mordanlama Süresi:	60 dk	
Çözelti Oranı:	25-40 arası	
Boyarmadde Oranı:	1/1	
Kaynama Sıcaklığı:	85°C	
Kaynama Süresi:	60 dk	
Boyamadan Sonra Çözeltide Bekleme Süresi:	1 gün	

BOYAMA REÇETESİ: 23		
Kullanılan Boyar madde:	Muhabbet çiçeği	
Boyama Şekli:	Önceden mordanlama sonradan boyama	
Kullanılan Hammadde:	Pamuk	
Kullanılan Mordanlar:	Meşe palamudu	
Mordan Miktarı:	% 5	
Mordanlama Süresi:	60 dk	
Çözelti Oranı:	25-40 arası	
Boyarmadde Oranı:	1/1	
Kaynama Sıcaklığı:	85°C	
Kaynama Süresi:	60 dk	
Boyamadan Sonra Çözeltide Bekleme Süresi:	1 gün	

BOYAMA REÇETESİ: 24		
Kullanılan Boyar madde:	Havaciva	
Boyama Şekli:	Önceden mordanlama sonradan boyama	
Kullanılan Hammadde:	Pamuk	
Kullanılan Mordanlar:	Meşe palamudu	
Mordan Miktarı:	% 5	
Mordanlama Süresi:	60 dk	
Çözelti Oranı:	25-40 arası	
Boyarmadde Oranı:	1/1	
Kaynama Sıcaklığı:	85°C	
Kaynama Süresi:	60 dk	
Boyamadan Sonra Çözeltide Bekleme Süresi:	1 gün	

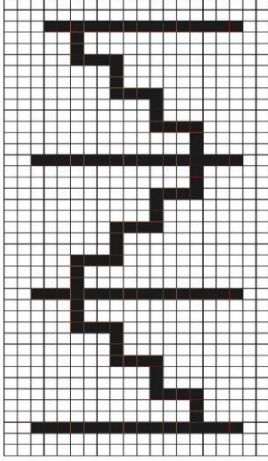
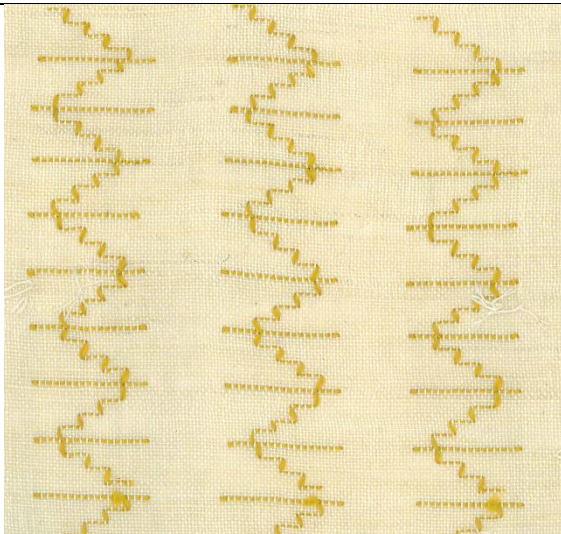
3.BÖLÜM

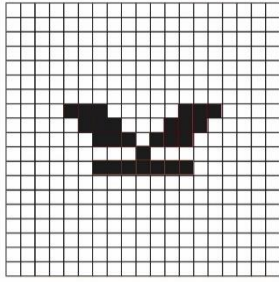
DOKUMA DENEMELERİ, TASARIMLAR VE ANALİZLER

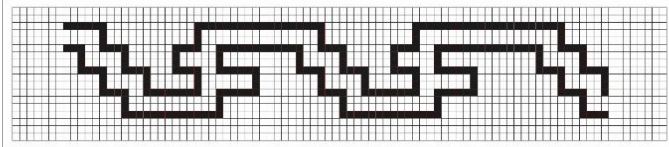
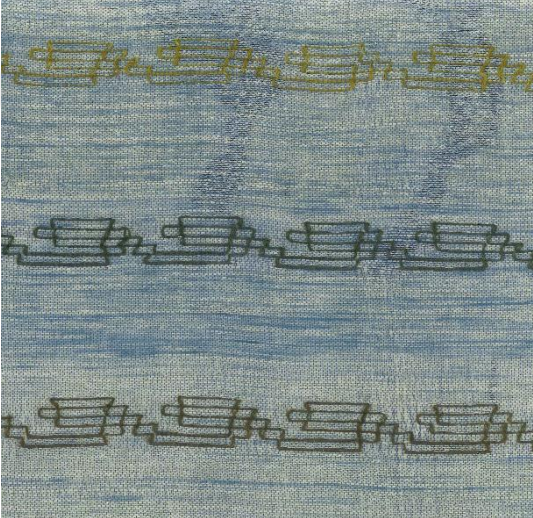
3.1. Dokuma Denemeleri

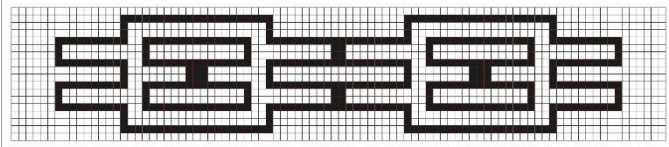
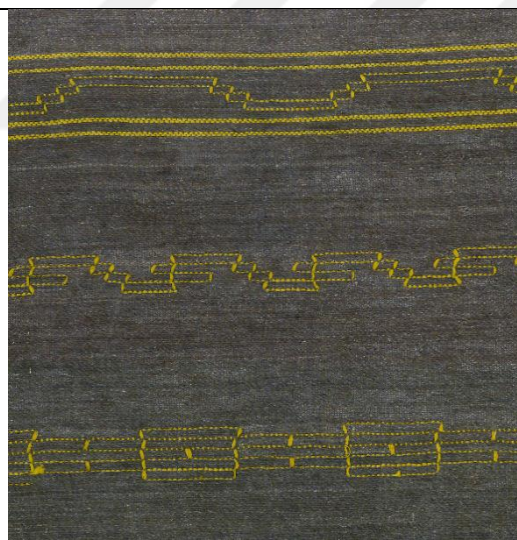
Günümüzde Erzurum-Bayburt ehram dokumalarının doğal boyarmaddeler ve ipliklerle üretimi üzerine tez çalışması kapsamında yapmış olduğum araştırmada toplam 48 adet iplik boyama denemeleri yapılmıştır. Doğal hammaddelerden yün, pamuk ve ipek iplikler bitkisel boyarmaddelerle boyanmıştır. Boyama işlemleri Dokuz Eylül Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi ve İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Laboratuvarlarında yapılmıştır. Tüm ipliklerin analizleri ise Ege Üniversitesi Tekstil ve Konfeksiyon Araştırma Uygulama Merkezi'nde gerçekleştirilmiştir.

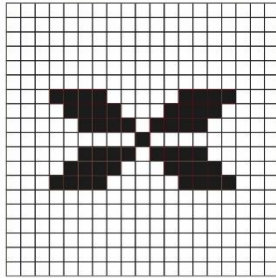
Tez uygulamalarında yapılan boyama denemeleri içerisinde en iyi sonuç veren örnekler üzerinde durulmuştur. İpliğin elde edilmek istenen renk tonu bizim belirleyici sonucumuz olmuştur. Örneğin safran denemesinde elde edilen renk istenilen renktir. Ancak haslık derecesi düşük çıkmıştır. Dolayısıyla elde edilen renk tonları dikkate alınarak dokumalarda kullanılmıştır. Diğer taraftan örneğin havacıvada ise renk haslığı yüksek olmasına rağmen istenilen renk elde edilmemiştir. Yukarıda açıklaması yapılmış olan bitkiler ile boyanmış iplikle kullanılarak armürlü dokuma tezgâhında, bezayağı tekniğinde, 24 çerçeve kullanılarak 8 adet örnek deneysel dokumalar yapılmıştır. Bu dokumaların kimlik formları hazırlanmış, görsellerine yer verilmiştir. Deneysel dokumalarda kullanılan motiflerin tercih edilme nedeni Erzurum-Bayburt ehram dokumalarında en çok kullanılan motiflerdir.

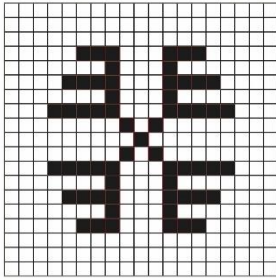
DOKUMA:1			
Dokumanın Hammaddesi:	Atkı:	Çözüğü:	Motif:
	Yün iplik	Pamuk iplik	İpek iplik
Dokumada Kullanılan Motif:	Tetiksiz Zincir		
			
Dokuma Boyutu:	40 X 32 cm.		
Dokuma Tekniğı:	Bezayağı		
Dokuma Sıklığı:	Atkı:11 tel/cm.	Çözüğü:11 tel/cm.	
Boyamada kullanılan bitki: Cehri			
			

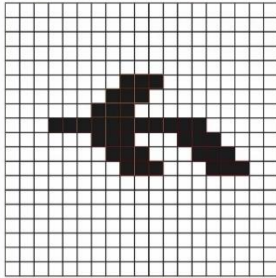
DOKUMA:2			
Dokumanın Hammaddesi:	Atkı:	Çözüğü:	Motif:
	Pamuk iplik	Pamuk iplik	İpek iplik
Dokumada Kullanılan Motif:	Antika		
			
Dokuma Boyutu:	42 X 48 cm.		
Dokuma Tekniğı:	Bezayağı		
Dokuma Sıklığı:	Atkı:12 tel/cm.	Çözüğü:12 tel/cm.	
Boyamada kullanılan bitki: Cehri			
			

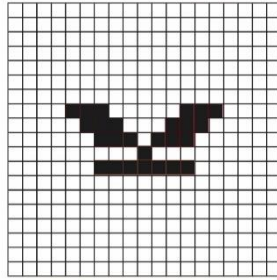
DOKUMA:3			
Dokumanın Hammaddesi:	Atkı:	Çözü:	Motif:
	Yün iplik	Pamuk iplik	Yün iplik
Dokumada Kullanılan Motif:	Saat Gordası		
			
Dokuma Boyutu:	40 X 47 cm.		
Dokuma Tekniği:	Bezayağı		
Dokuma Sıklığı:	Atkı:13 tel/cm.	Çözü:11 tel/cm.	
Boyamada kullanılan bitkiler: İndigo, Ceviz, Kına, Cehri, Kökboya			
			

DOKUMA:4			
Dokumanın Hammaddesi:	Atkı:	Çözüğü:	Motif:
	Yün iplik	Pamuk iplik	İpek iplik
Dokumada Kullanılan Motif:	Çiftlik Gordası		
			
Dokuma Boyutu:	45 X 40 cm.		
Dokuma Tekniğı:	Bezayağı		
Dokuma Sıklığı:	Atkı:13 tel/cm.	Çözüğü:11 tel/cm.	
Boyamada kullanılan bitki: Cehri			
			

DOKUMA:5			
Dokumanın Hammaddesi:	Atkı:	Çözüğü:	Motif:
	Yün iplik	Pamuk iplik	İpek iplik
Dokumada Kullanılan Motif:	Beli bağısız boyun bağı		
			
Dokuma Boyutu:	45 X 40 cm.		
Dokuma Tekniğı:	Bezayağı		
Dokuma Sıklığı:	Atkı:14 tel/cm.	Çözüğü:11 tel/cm.	
Boyamada kullanılan bitkiler: Cehri-Kına			
			

DOKUMA:6			
Dokumanın Hammaddesi:	Atkı:	Çözüğü:	Motif:
	Yün iplik	Pamuk iplik	Pamuk iplik
Dokumada Kullanılan Motif:	Ceviz kanadı		
			
Dokuma Boyutu:	45 X 70 cm.		
Dokuma Tekniği:	Bezayağı		
Dokuma Sıklığı:	Atkı:8 tel/cm.	Çözüğü:9 tel/cm.	
Boyamada kullanılan bitkilerler: İndigo, Ceviz, Kökboya			
			

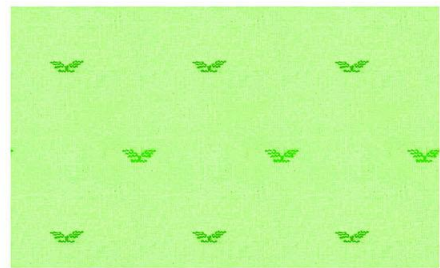
DOKUMA:7			
Dokumanın Hammaddesi:	Atkı:	Çözüğü:	Motif:
	Yün iplik	Pamuk iplik	Pamuk iplik
Dokumada Kullanılan Motif:	Reyhandalı		
			
Dokuma Boyutu:	41 X 73 cm.		
Dokuma Tekniği:	Bezayağı		
Dokuma Sıklığı:	Atkı:10 tel/cm.	Çözüğü:9 tel/cm.	
Boyamada kullanılan bitki: Ceviz			
			

DOKUMA:8			
Dokumanın Hammaddesi:	Atkı:	Çözüğü:	Motif:
	Pamuk iplik	Pamuk iplik	Yün iplik
Dokumada Kullanılan Motif:	Antika		
			
Dokuma Boyutu:	40 X 47 cm.		
Dokuma Tekniğı:	Bezayağı		
Dokuma Sıklığı:	Atkı:14 tel/cm.	Çözüğü:12 tel/cm.	
Boyamada kullanılan bitkiler: Kökboya, Cehri, Kına			
			

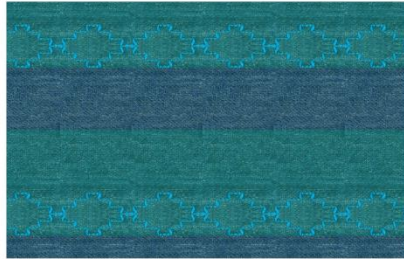
3.2. Tasarımlar

Tez çalışması kapsamında yapılan dokumalar ehramın asıl kullanım amacına yönelik giysi olarak tasarlanmıştır. Bunun dışında ehram dokumasının sürdürülebilirliğini yeni renk ve doğal malzemelerle alternatif kullanım alanlarını önermek amacıyla ev tekstiline de uygun tasarım örneklerine (ceket, elbise, gömlek, perde koltuk döşemesi) bu kısımda yer verilmiştir. Toplam 20 adet giydirmeye yer verilmiştir. Ayrıca her giydirmenin alt kısmında ilk renk şeması orijinal dokuma renginde olup, bunun dışında toplam 3 adet renk önerisi de gösterilmiştir.

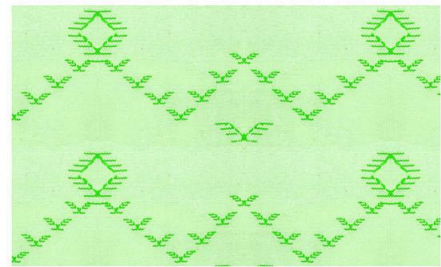
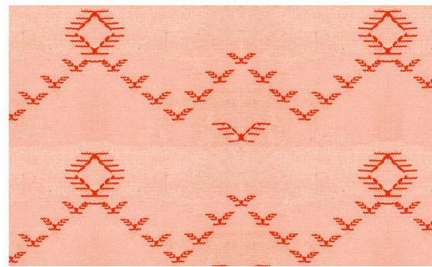
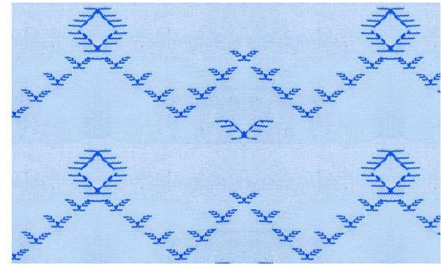
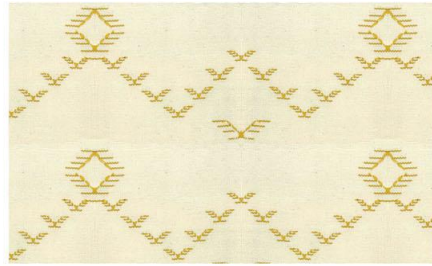

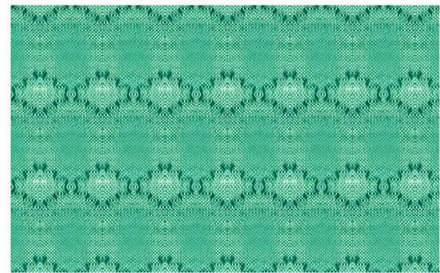
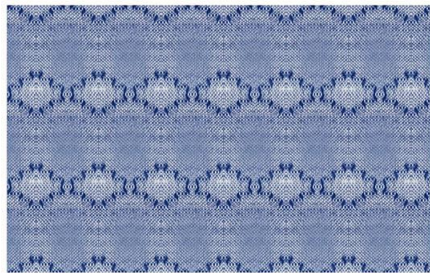
Giydirme Önerisi ve Renk Varyasyonları 1 |

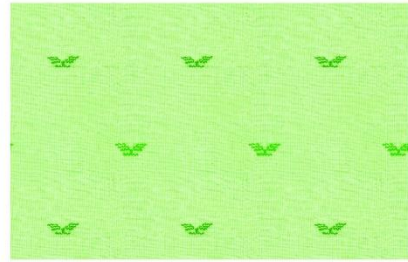
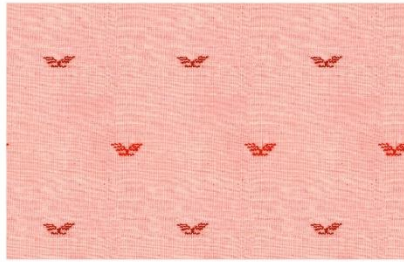
Giydirme Önerisi ve Renk Varyasyonları 2

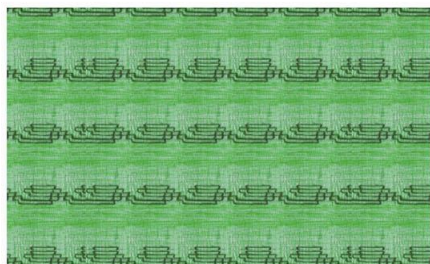
Giydirme Önerisi ve Renk Varyasyonları 3

Giydirme Önerisi ve Renk Varyasyonları 4

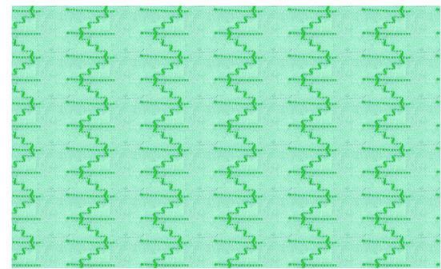
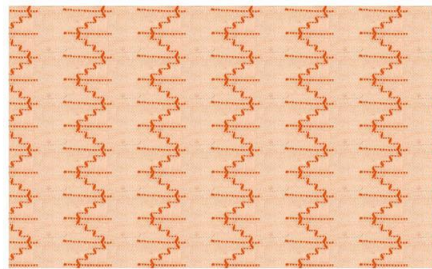
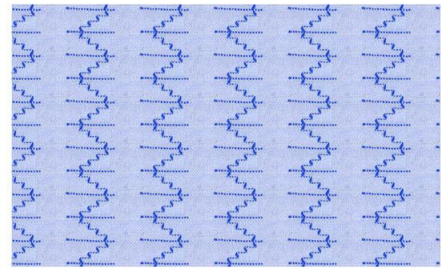
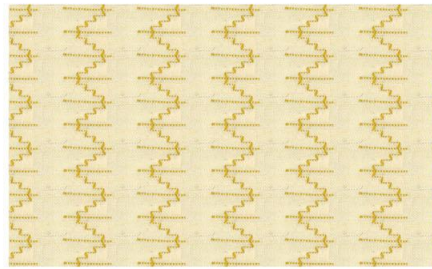
Giydirme Önerisi ve Renk Varyasyonları 5

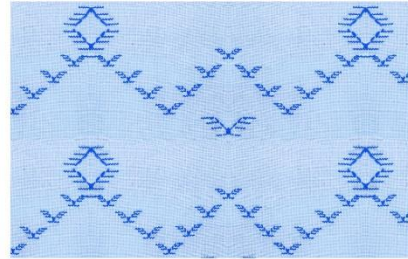
Giydirme Önerisi ve Renk Varyasyonları 6

Giydirme Önerisi ve Renk Varyasyonları 7

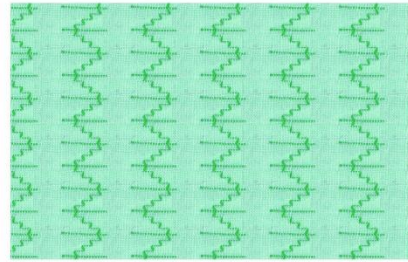
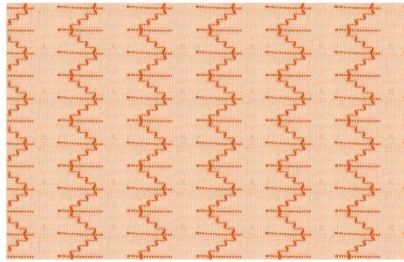
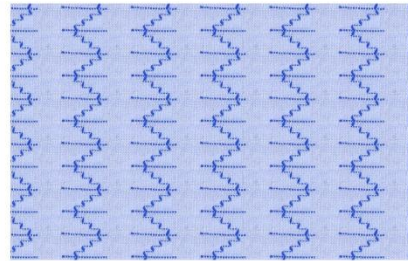
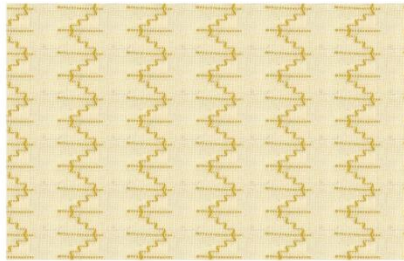
Giydirme Önerisi ve Renk Varyasyonları 8

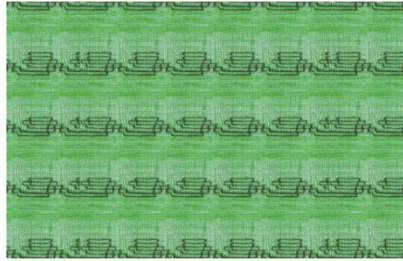
Giydirme Önerisi ve Renk Varyasyonları 9

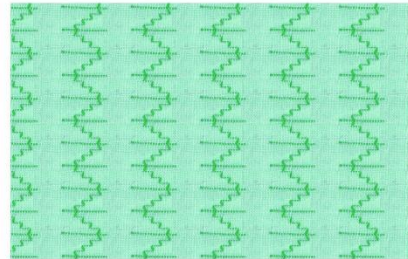
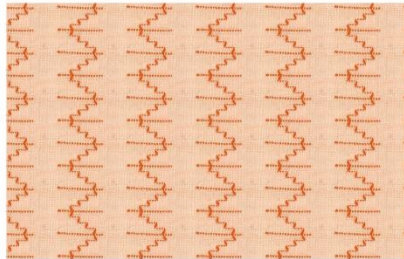
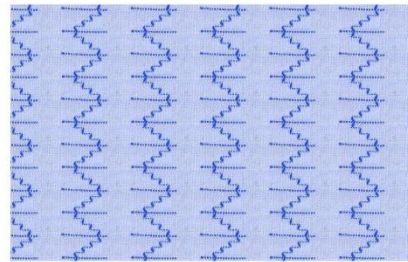
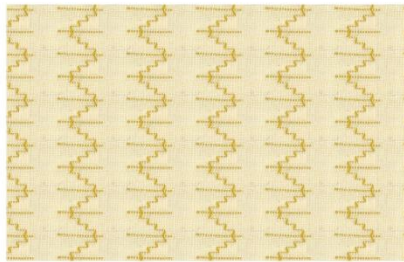
Giydirme Önerisi ve Renk Varyasyonları 10

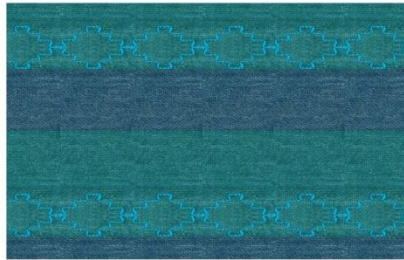
Giydirme Önerisi ve Renk Varyasyonları 11

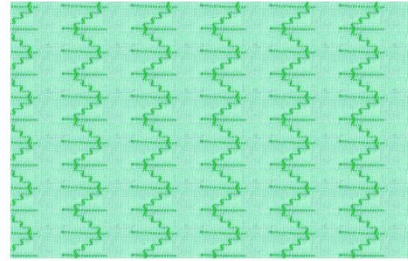
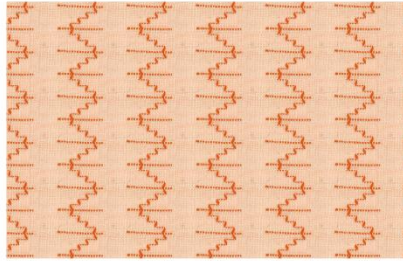
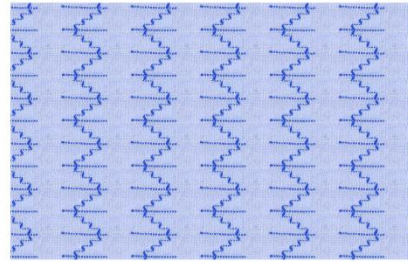
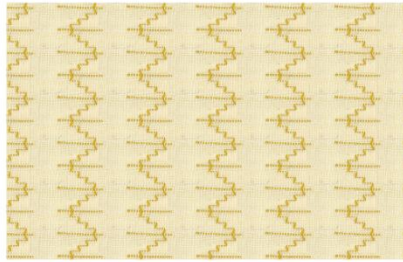
Giydirme Önerisi ve Renk Varyasyonları 12

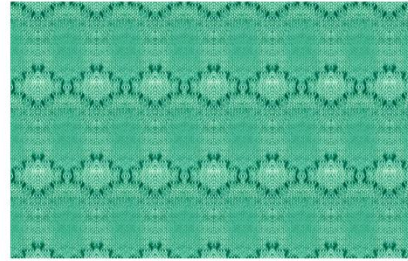
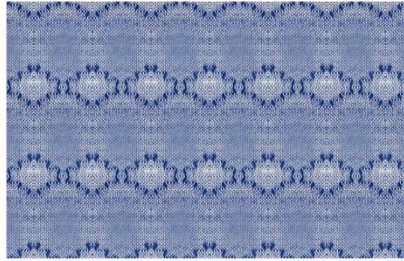
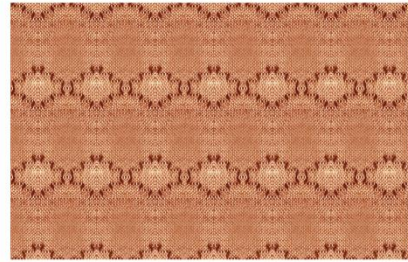
Giydirme Önerisi ve Renk Varyasyonları 13

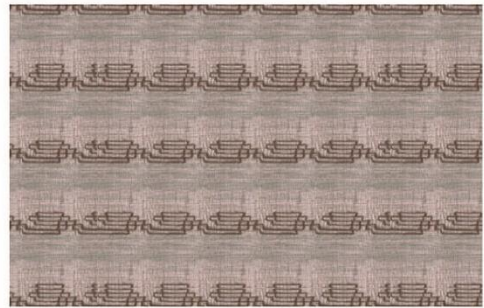
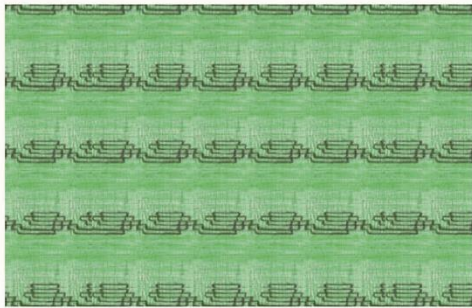
Giydirme Önerisi ve Renk Varyasyonları 14

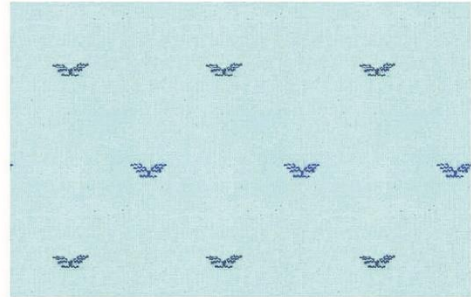
Giydirme Önerisi ve Renk Varyasyonları 15

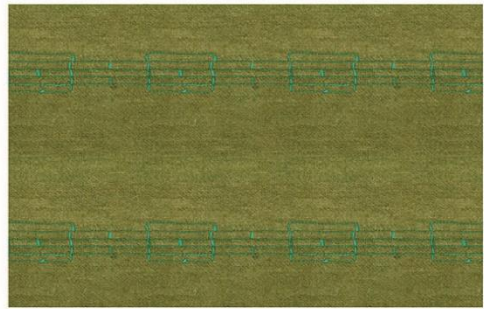
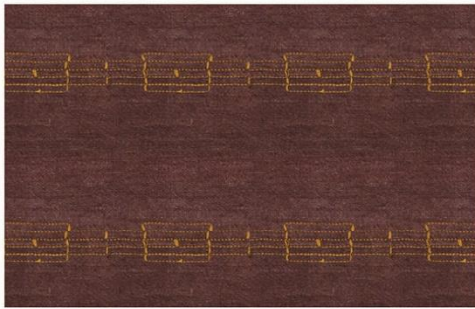
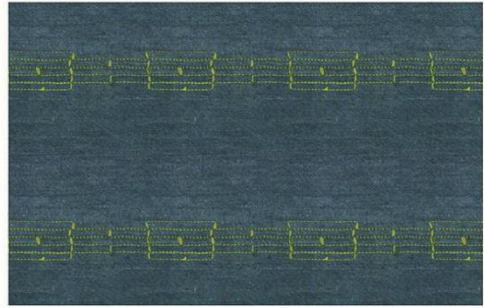
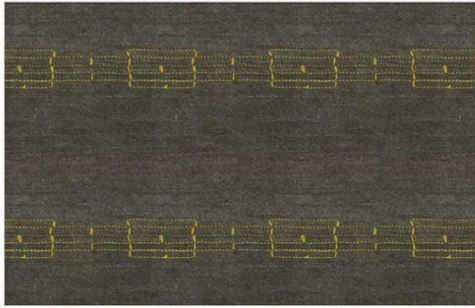
Giydirme Önerisi ve Renk Varyasyonları 16

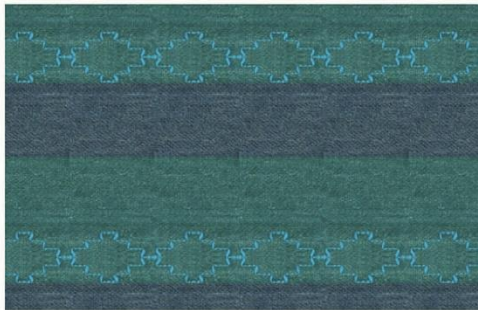
Giydirme Önerisi ve Renk Varyasyonları 17

Giydirme Önerisi ve Renk Varyasyonları 18

Giydirme Önerisi ve Renk Varyasyonları 19

Giydirme Önerisi ve Renk Varyasyonları 20

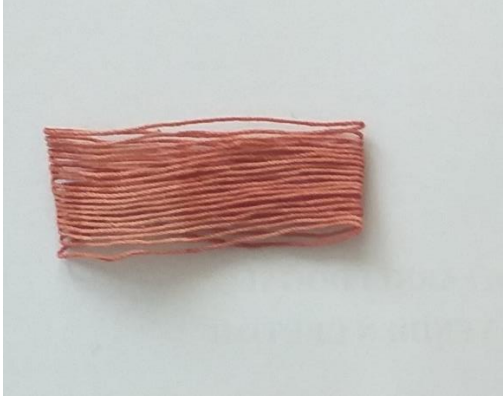
3.3. Analizler

Boyanan ipliklerin analizlerinde ışık haslıkları üzerinde durulmuştur. İpliklerin ışık haslıkları ölçümü, ISO 105 B02'ye göre Xenotest Alpha marka ışık haslığı cihazında yapılmıştır.

Işık haslıklarının değerlendirilmesinde mavi skala kullanılmaktadır. Bunlar 200 g/m²'lik yünlü kumaşların belirli boyarmaddelerle boyanması ile elde edilen 8 basamaklı skalalardır. 1. Basamak en düşük, 8. Basamak en yüksek ışık haslığını göstermektedir. Mavi skalayı oluşturan boyarmaddeler özel olarak seçilmiş, ender bulunan boyarmaddeler olup, pratik olarak değişik klima şartlarından etkilenmemektedir. Mavi skala haslık değerleri şöyledir.

<u>Haslık Değeri</u>	<u>Anlamı</u>
1	Çok az
2	Az
3	Orta
4	Oldukça iyi
5	İyi
6	Pekiyi
7	Mükemmel
8	Harikulade

Işığa karşı renk haslığı ISO 105 B02'ye göre Ege Üniversitesi Tekstil ve Konfeksiyon Araştırma Uygulama Merkezi'nde yapılmıştır.

TABLO:	1	
Boyarmadde:	Kökboya	
Mordan:	Sodyum Bikarbonat CHNaO_3	
İplik Cinsi:	Keten	
Işık Haslığı Değeri:	2-3	

TABLO:	2	
Boyarmadde:	Ceviz	
Mordan:	Saçıkıbrıs ($\text{FeSO}_4 \cdot 7\text{H}_2\text{O}$)	
İplik Cinsi:	Yün	
Işık Haslığı Değeri:	5-6	

TABLO:	3	
Boyarmadde:	İndigo	
Mordan:	Şap $[\text{KAl}(\text{SO}_4)_3 \cdot 12\text{H}_2\text{O}]$	
İplik Cinsi:	Yün	
Işık Haslığı Değeri:	3-4	

TABLO:	4	
Boyarmadde:	Meşe palamudu	
Mordan:	Sodyum Bikarbonat CHNaO_3	
İplik Cinsi:	Keten	
Işık Haslığı Değeri:	4	

TABLO:	5	
Boyarmadde:	Kına	
Mordan:	Şap $[\text{KAl}(\text{SO}_4)_3 \cdot 12\text{H}_2\text{O}]$	
İplik Cinsi:	İpek	
Işık Haslığı Değeri:	3	

TABLO:	6	
Boyarmadde:	Cehri	
Mordan:	Şap $[\text{KAl}(\text{SO}_4)_3 \cdot 12\text{H}_2\text{O}]$	
İplik Cinsi:	İpek	
Işık Haslığı Değeri:	4-5 (Koyulaşma)	

TABLO:	7	
Boyarmadde:	Cehri	
Mordan:	Sodyum Bikarbonat CHNaO_3	
İplik Cinsi:	Keten	
Işık Haslığı Değeri:	5-6	

TABLO:	8	
Boyarmadde:	Muhabbet çiçeği	
Mordan:	Şap $[\text{KAl}(\text{SO}_4)_3 \cdot 12\text{H}_2\text{O}]$	
İplik Cinsi:	Yün	
Işık Haslığı Değeri:	4-5	

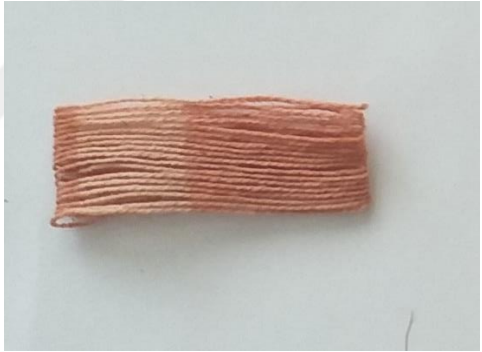
TABLO:	9	
Boyarmadde:	Ceviz	
Mordan:	-	
İplik Cinsi:	Yün	
Işık Haslığı Değeri:	5-6	

TABLO:	10	
Boyarmadde:	Ceviz	
Mordan:	Sodyum Bikarbonat CHNaO_3	
İplik Cinsi:	Keten	
Işık Haslığı Değeri:	3-4	

TABLO:	11	
Boyarmadde:	Papatya	
Mordan:	Şap $[\text{KAl}(\text{SO}_4)_3 \cdot 12\text{H}_2\text{O}]$	
İplik Cinsi:	Yün	
Işık Haslığı Değeri:	3-4	

TABLO:	12	
Boyarmadde:	Safran	
Mordan:	Şap $[\text{KAl}(\text{SO}_4)_3 \cdot 12\text{H}_2\text{O}]$	
İplik Cinsi:	Yün	
Işık Haslığı Değeri:	3	

TABLO:	13	
Boyarmadde:	Papatya	
Mordan:	Sodyum Bikarbonat CHNaO_3	
İplik Cinsi:	Keten	
Işık Haslığı Değeri:	4	

TABLO:	14	
Boyarmadde:	Kökboya	
Mordan:	Meşe palamudu	
İplik Cinsi:	Pamuk	
Işık Haslığı Değeri:	1-2	

TABLO:	15	
Boyarmadde:	Safran	
Mordan:	Meşe palamudu	
İplik Cinsi:	Pamuk	
Işık Haslığı Değeri:	2-3	

TABLO:	16	
Boyarmadde:	Muhabbet çiçeği	
Mordan:	Sodyum Bikarbonat CHNaO_3	
İplik Cinsi:	Keten	
Işık Haslığı Değeri:	5	

TABLO:	17	
Boyarmadde:	Ceviz	
Mordan:	-	
İplik Cinsi:	Pamuk	
Işık Haslığı Değeri:	3-4	

TABLO:	18	
Boyarmadde:	Meşe palamudu	
Mordan:	-	
İplik Cinsi:	Pamuk	
Işık Haslığı Değeri:	4	

TABLO:	19	
Boyarmadde:	Havaciva	
Mordan:	Sodyum Bikarbonat CHNaO_3	
İplik Cinsi:	Keten	
Işık Haslığı Değeri:	2	

TABLO:	20	
Boyarmadde:	Papatya	
Mordan:	Meşe palamudu	
İplik Cinsi:	Pamuk	
Işık Haslığı Değeri:	3-4	

TABLO:	21	
Boyarmadde:	Cehri	
Mordan:	Meşe palamudu	
İplik Cinsi:	Pamuk	
Işık Haslığı Değeri:	5-6	

TABLO:	22	
Boyarmadde:	Safran	
Mordan:	Sodyum Bikarbonat CHNaO_3	
İplik Cinsi:	Keten	
Işık Haslığı Değeri:	1	

TABLO:	23	
Boyarmadde:	Muhabbet çiğeği	
Mordan:	Meşe palamudu	
İplik Cinsi:	Pamuk	
Işık Haslığı Değeri:	3-4	

TABLO:	24	
Boyarmadde:	Havaciva	
Mordan:	Meşe palamudu	
İplik Cinsi:	Pamuk	
Işık Haslığı Değeri:	2	

SONUÇ

El dokumacılığı, yurdumuzun çeşitli bölgelerinde yöre halkının gereksinimlerini karşılamak ve gelir sağlamak amacıyla sürdürülen bir uğraş alanı olarak, sanayileşme sonucu gittikçe önemini kaybetmiştir. Dolayısıyla bu tür geleneksel sanatların bilimsel araştırmalarla incelenmesi, var olan örneklerinin geleneksel tekstil kimlik formları oluşturularak; renk, motif, dokuma sıklığı vb. özellikleri belgelenerek gelecek kuşaklara orijinal örnekleriyle aktarılması açısından büyük önem taşımaktadır. Geleneksel dokumalar, ticari kaygı düşüncesiyle günümüzde eski sanatsal etkilerini kaybetme tehlikesiyle de karşı karşıyadır. Bu nedenle geleneksel dokumalar ait oldukları yörenin kimliğini taşıması ve sürdürebilmesi için yozlaştırılmadan üretimlerine devam edilmelidir.

Ehram dokumacılığı özellikle Erzurum ve Bayburt bölgesinde halkın soğuk kış şartlarından korunmak için kullandıkları, yörede geleneklerini devam ettirmek, aile geçimine katkıda bulunmak, çeyiz hazırlamak ve hayvancılıkla uğraşan halkın çeşitli amaçları doğrultusunda yaptığı el dokumasıdır. Ehram dokumacılığının eski yıllardaki gibi gelir sağlamaması, pazar sorunun olması ve meslek olarak devam ettirilmemesi gibi sebeplerden dolayı halk tarafından beklenen ilgiyi görmemektedir. Yaşanan diğer bir olumsuz özellik ise dokumada eskiden tamamen doğal iplikler kullanılırken, günümüzde ise özellikle motif ve iki parçanın (kanat) birleştirirken kullanılan ipliğin orlon iplik kullanılmasıdır.

Günümüzde doğal boyarmaddelerle boyanan ipliklerle yapılan dokumalar büyük önem taşımaktadır. Özellikle son yıllarda kimyasal boyarmaddelerin sağlığımızı olumsuz etkilemesi ve çevre kirliliğine sebep olması bizlerin eskiden olduğu gibi doğal, insan sağlığı açısından zararsız malzemelere yönelmemize sebep olmuştur(Kavcı Özdemir ve Şekerci, 2022: 296).

Dünyanın birçok yerinde doğal boyamacılıkla ilgili yüzyıllardır süren çalışmalar ve araştırmalar yapılmış, farklı coğrafyalarda ve farklı toplumlarda kendi boyama yöntemleri ortaya çıkmıştır. Günümüzde gerek hammadde, gerekse ekonomik sebeplerden dolayı bitkisel boyarmaddelerin yerini kimyasal boyaların almasının sonucu olarak doğal boyamacılığa olan ilgi giderek azalmıştır. Ancak kültürel değerlerimizden olan dokumacılık ve bitkisel boyamacılık son yıllarda daha fazla ilgi görmeye başlamış,

sürdürülebilirliği üzerine çalışmalar arttırılmıştır (Kavcı Özdemir ve Şekerci, 2022: 296). Bu çalışmalara örnek verecek olursak Bayburt'ta Baksı Kültür Sanat Vakfı tarafından Kudaka ve Sodes ile yapılan proje kapsamında ehrama boyama çalışmaları yapılmıştır. Tasarımcı Özlem Süer ve Arzu Karpol ile özellikle kadın dış giyimi, yatak örtüsü vb. tasarımlar yapılmıştır. Son yıllarda ise modacı Hatice Gökçe ile ortak çalışma yapılmış, yeni tasarımlar gerçekleştirilmiştir. Bu tasarımlarda da dış giyim özelliği yeniden tasarlanmış, hem erkek, hem de kadın giysisi olarak değerlendirilmiştir. Bu tasarımların bir diğer dikkat çeken özelliği ise yün dokuma olmasında ötürü insan vücuduna temasında sorun yaşamamak için ehram dokumalarının iç kısmında ipek, pamuk ve keten astar kullanılmıştır. Böylece ehram dokumaları daha kullanışlı hale getirilmiştir.

Tez çalışması kapsamında yapılan çalışmalar neticesinde görülen doğal boyamacılık geleneksel el sanatlarının bazı alanlarında kullanılmıştır. Geleneksel boyama yöntemlerinden yola çıkılarak boyama reçetelerinin oluşturulması ve bunların tekstil ürünlerine de uygulanabilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.

Yapmış olduğumuz araştırmalar ve deneysel çalışmalar sonucunda, kültürümüzde önemli bir yere sahip olan yöresel dokumalarımızdan ehram dokumalarının devamlılığının sağlanabilmesi, farklı kullanım alanlarına yönelik üretilmesi, geliştirilebilmesi için alternatif renk ve hammadde önerileri ortaya çıkmıştır. Ehram dokumaları örneğinde olduğu gibi diğer geleneksel dokumalarımızın da günümüzde farklı renk ve hammaddelerle sürdürülebilir olmalarının önemli bir katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

Tez çalışmasının bir diğer katkısı ise daha önce hiçbir yayında görülmemiş olan Çizim 37 'de yer alan gorda motifi hiçbir kaynakta görülmemiştir. Literatürde bilinmeyen bu motif, yapılan çalışmada kaynak kişi Ayser Balaban'ın çeyiz sandığından çıkarılmıştır. Bu motif yaklaşık 60 yıllık kendisinin dokuduğu çeyizlik ehram dokumasında tespit edilmiştir. Tez çalışması sayesinde ortaya çıkarılarak literatüre kazandırılmasıdır.

Sonuç olarak tez kapsamında gerçekleştirilen örnek deneysel dokumaların yapılması, kullanım alanı, renkleri ve hammadde çeşitliliği ile geleneksel özellikleri ve dokuma tekniği bozulmadan üretilmesi, ehram dokumasının sürdürülebilirliğine yönelik

yapmış olduğumuz çalışmamızın amacına ulaştığını göstermektedir. Bunun dışında kültürel mirasımız olan el dokumalarımızın korunması, geliştirilmesi, doğru tanıtılması, üretiminin sürdürülmesi ve gelecek kuşaklara doğru olarak aktarılması büyük önem taşımaktadır(Kavcı Özdemir ve Şekerci, 2022: 296).

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

EMİR, D. A. (2005). *Bayburt'ta Ehram*, Aksiseda Matbaacılık, İstanbul.

KARADAĞ, R. (2007). *Doğal Boyamacılık*, Geleneksel El Sanatları ve Mağazalar İşletme Müdürlüğü (Dösim), Ankara.

ÖZTÜRK, İ. – KAVCI, E.(2007). *Dokumaya Giriş Halı, Düz Dokuma ve Dokuma Kumaşların Üretim Teknikleri*, Mor Fil Yayınları, Ankara.

ÖZTÜRK, İsmail (1997). *Doğal Bitkisel Boyalarla Yün Boyama*, Kaynaklar Dizisi, Ürün Yayınları. Ankara.

PARLAK, Tahsin (2007). *Çoruh Vadisinde Bitkisel Boya Potansiyeli*, Kariyer Matbaacısı, Ankara.

YAĞAN, Şahin Yüksel (1978) *Türk El Dokumacılığı*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.

MAKALELER

BAŞARAN, F.N. (2019), “Rize Feretiko (Rize Bezi) ve Bayburt Ehram Dokumacılığı Üzerine Bir Deneme.” Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, ss.552-554.

BAŞARAN, F. N. (2014).“Bayburt Yöresinde Geleneksel ”Ehram Dokumacılığı” Üretim Teknikleri, Motif ve Kompozisyon Özellikleri.” Millî Folklor, ss.158.

CURA, Mustafa (1950). “Bayburt'ta Ehramcılık” Karınca Kooperatif Postası Dergisi, Çankaya Matbaa, Ankara.

ETİKAN, S. (2011). Doğal boya geleneğinin Türk halı sanatında yeri ve önemi üzerine bir değerlendirme. Türk Sanatları Araştırmaları Dergisi, 1(1), ss.11-16.

GENÇ, Mustafa (2020). “Keçede Kökboya Kullanımı” Folklor Akademi Dergisi, 3(4), ss.33-52.

GENÇ, Mustafa (2014). “Başbakanlık Osmanlı Arşiv Belgelerinde Kökboya ve Cehri İle İlgili Bazı Kayıtlar” Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi, (13), ss. 174-212.

KAHVECİ, Mücella (1995).“Bayburt Yöresi Ehram Dokumacılığının Çağdaştırılması ve Yeni Fonksiyonlar Kazandırılması” , Türkiye El Sanatları Geleneği ve Çağdaş Sanatlar İçindeki Yeri Sempozyumu Bildirileri, Ankara, ss. 294-298.

ÖZTÜRK, İsmail (1997). “İzmir’in Manavkuyu Semtindeki Erzurumlu Ailelerde Kültür Değişmesi Açısından Evlenme Gelenekleri ve Çeyizlik Ev İşleri” ,Folklor Edebiyat Dergisi, Yeni Doğu Matbaa, Ankara, ss.71-78.

ÖZTÜRK, İ. , KAVCI, E. (2000).”Beledi ve Ehram Dokumalarının Özellikleri ve Günümüzde Kazandığı Yeni İşlevler” , Motif Dergisi, 23, ss. 37-39.

SABIR, Mehmet (1981). 1. Ulusal El Sanatları Sempozyumu Bildirileri, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, 18-21 Kasım, İzmir, ss. 312-319

SALMAN, F. , KIRKINCIOĞLU, Z. (2014). “Geçmişten Günümüze Erzurum’da Ehram (İhram) Dokumacılığı” Arış Dergisi, ss. 42-51.

TÜM CEBECİ, Dilek (2020). “Dokumacılık Sanatında Kullanılan Bazı Doğal Boyarmaddeler ve Özellikleri” , İdil 68 s.s.657-674.

KARAKELLE, Ayşegül(2012). “Erzurum’un Kültürel Mirası “Ehram”, Batman Üniversitesi-Yaşam Bilimleri Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, ss. 96-102

BASILMAMIŞ KAYNAKLAR

ÇELİK, Adem (1997). *Erzurum’da Ehram*, Yüksek Lisans Tezi, dan. Yrd. Doç. Ömür Koç, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Geleneksel Türk El Sanatları Ana Sanat Dalı, Erzurum.

KAVCI, Esra (1997). *Erzurum’da Ehram Dokumacılığı*, Lisans Tezi, dan. Öğr. Gör. Nuray Yılmaz, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü Halı- Kilim ve Eski Kumaş Desenleri Ana Sanat Dalı, İzmir.

KAVCI ÖZTÜRK, E. – ŞEKERCİ, S. (2022). 4. Uluslararası Palandöken Bilimsel Çalışmalar Kongresi, 28-29 Nisan, Erzurum, ss. 296-308.

İNTERNET KAYNAKLARI

https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Lawsonia_inermis_0002.jpg

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fkadinloji.com%2Fhava-civa-otu%2F&psig=AOvVaw3nmnRVEPMR1m4oaWCVLmdD&ust=1654082693846000&source=images&cd=vfe&ved=0CAwQjRxqFwoTCMDY66zQifgCFQAAAAAdAAAAABAI> [01.06.2022]

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.ensonhaber.com%2Fgundem%2Fsafran-nedir-1-kilo-safran-ne-kadar-safranin-faydalari&psig=AOvVaw0ExQWCmLBE9cQbjxj5SMX&ust=1654082860722000&source=images&cd=vfe&ved=0CAwQjRxqFwoTCJiMiKHRifgCFQAAAAAdAAAAABAE> [01.06.2022]

https://www.bayburtpostasi.com.tr/images/album/20170926_2_25942740_26221231.jpg [01.06.2022]

KAYNAK KİŞİLER

Sevim ATANER, Kültür Bakanlığı Sanatkârı, Yaş 56

Ayser BALABAN, Ehram ustası, Yaş 83

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Sema ŞEKERCİ

Yabancı Dil: İngilizce

Eğitim:

2018- Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü

Geleneksel Türk Sanatları Anasanat Dalı

2015- 2018 Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi

Geleneksel Türk Sanatları

Halı, Kilim ve Eski Kumaş Desenleri Anasanat Dalı

2009- 2011 Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Kahramanmaraş Meslek Yüksek Okulu

Geleneksel El Sanatları Bölümü

İş Tecrübesi:

2020- İzmir Olgunlaşma Enstitüsü

Staj Tecrübesi:

2011 Topkapı Sarayı Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü

Sergiler:

2016 Süleyman Demirel Üniversitesi

“Renklerin Suda Dansı 8” Sergisi/Isparta.

2016 Süleyman Demirel Üniversitesi

“Ebru Topluğu Kutlu Doğum” Sergisi/ Isparta

2017 Süleyman Demirel Üniversitesi

“Ebru Topluğu Kutlu Doğum 2” Sergisi/ Isparta

2018

Süleyman Demirel Üniversitesi

“Bitirme Projeleri” Sergisi/ Isparta

